

Regeringsuppdrag: Uppföljning av den pågående satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning

Regeringsuppdrag: Uppföljning av den pågående satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning
Rapport 2025:6

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2025

Författare: Anna-Karin Malla, Charlotte Ejsing, Niklas Odelberg, Mikael Årnhage

Diarienummer: 111-00580-24

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning	6
Regeringsuppdrag att genomföra en uppföljning	6
Pågående satsning på arbetsintegrerad lärarutbildning	6
Metod och genomförande av uppföljningen	8
Uppföljningens avgränsningar.....	12
Kartläggning av utbildningsformen och samarbetet med skolhuvudmännen.....	13
20 utbildningar ges som arbetsintegrerad lärarutbildning.....	13
Drygt 1 500 studenter har påbörjat arbetsintegrerad lärarutbildning	14
Mer än två tredjedelar av nybörjarna är kvinnor.....	18
Arbetsintegrerade grundlärarprogram rekryterar delvis andra studenter.....	18
Kvarvaron är i nivå med genomsnittet för lärarutbildningar generellt	20
Antalet helårsstudenter ökar varje år	21
En alternativ väg till lärarutbildning.....	22
Ett sätt att säkra lärarförsörjningen	23
Stor variation av hur lärosätena utformar utbildningen och samarbetar med skolhuvudmännen	24
UKÄ:s reflektioner om kartläggningen.....	30
Bedömning av utbildningsformens kvalitet	32
En gemensam bild trots olika perspektiv.....	32
UKÄ:s reflektioner kring bedömning av utbildningsformens kvalitet	36
Bedömning av förutsättningar på lång sikt.....	38
Utbildningar och samarbete med skolhuvudmän har utvecklats åt olika håll.....	38
Särskilda medel behövs för att fortsätta bedriva arbetsintegrerad lärarutbildning	39
UKÄ:s reflektioner kring bedömning av förutsättningar på lång sikt	42
Slutsatser.....	45
Kartläggningen visar följande	45
Bedömning av utbildningsformens kvalitet	46
Bedömning av förutsättningarna på lång sikt	47
Sammantaget	48
Bilaga.....	49
Översikt över samarbete mellan lärosätens arbetsintegrerade lärarutbildningar och skolhuvudmän	49

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har på uppdrag av regeringen genomfört en uppföljning av den pågående satsningen av arbetsintegrerad lärarutbildning. Satsningen består av medel till elva lärosäten för att utveckla och bedriva lärarutbildning som möjliggör för studenterna att arbeta i skola parallellt med utbildningen. Syftena med satsningen handlar om att rekrytera fler till lärarutbildning, öka kvaliteten i utbildningarna genom en stärkt koppling mellan teori och praktik samtidigt som studenten får erfarenhet inför läraryrket. Satsningen syftar också till att arbetsätt och samarbetsformer med skolhuvudmän ska utvecklas till en varaktig struktur.

Den här rapporten utgör redovisningen av den uppföljning som UKÄ har genomfört av satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning. Rapporten innehåller en kartläggning av hur utbildningsformen och samarbetet med skolhuvudmännen är utformat. Utifrån kartläggningen redovisar UKÄ också sina bedömningar av utbildningsformens kvalitet och förutsättningarna för utbildningsformen att fortsätta på lång sikt.

I uppföljningen har UKÄ utgått från syftena för satsningen och har tagit del av registerdata och lärosätenas årsredovisningar. Vi har samlat in underlag genom att anordna fokusgruppsintervjuer och samtal med lärosäten, skolhuvudmän och studenter. Därutöver har vi inhämtat skriftliga svar från lärosätena där respektive lärosäte beskrivit sitt samarbete med skolhuvudmännen.

Utifrån dessa underlag drar UKÄ följande slutsatser:

- Kartläggningen visar att arbetsintegrerad lärarutbildning finns tillgänglig i stora delar av landet i och med att flera lärosäten erbjuder en distansbaserad utbildning och möjlighet till skoltjänstgöring på hemorten.
- Även om arbetsintegrerad lärarutbildning inte omfattar ett stort antal studenter kan den vara avgörande för att locka de som inte sett lärarutbildning som ett alternativ tidigare; den ger möjlighet att planera lärarförsörjningen för skolhuvudmän i kommuner med stor brist på behöriga lärare; och i någon mån kan den bredda lärarkårens sammansättning med lärare med annan bakgrund än lärare från den reguljära lärarutbildningen.
- Utbildningsformens stärkta koppling mellan teori och praktik ökar utbildningarnas kvalitet. UKÄ har i tidigare utvärderingar identifierat just behovet av att koppla teori och praktik starkare i de reguljära lärarutbildningarna. Den arbetsintegrerade lärarutbildningen skulle kunna bidra med erfarenheter som gynnar alla lärarutbildningar.

- Utbildningsformens skoltjänstgöring ger erfarenhet och en förberedelse som inkluderar hela läraryrket.
- Eftersom detta är en pågående satsning som startade 2020 är det för tidigt att bedöma de arbetsintegrerade lärarutbildningarnas kvalitet utifrån avhopp från utbildningarna och etableringsgrad i läraryrket. Ytterligare granskning behövs och kan lämpligen inkludera vilken roll skoltjänstgöringens omfattning och karaktär har för utbildningarnas kvalitet. En sådan granskning kan med fördel genomföras som del av en samlad översyn över alla alternativa vägar till lärarexamen.
- Arbetsätt och samordningsformer har utvecklats åt olika håll på lärosätena. Utbildningarna är kostsamma, bland annat beroende på små undervisningsgrupper. Avgörande faktorer för antalet studenter är skolhuvudmännens ekonomi och det lokala lärarförsörjningsbehovet. Därmed skulle endast ett fåtal, om några, arbetsintegrerade lärarutbildningar ges på längre sikt om det inte tillförs särskilda medel.
- Det finns behov av att ta ställning till ytterligare reglering av utbildningsformen, bland annat för att stärka studenternas rättssäkerhet.

Inledning

Den här rapporten är en redovisning av regeringsuppdraget att följa upp regeringens satsning på arbetsintegrerad lärarutbildning. I inledningen presenteras syftet med uppföljningen, vad satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning innebär och hur vi genomfört uppföljningen. I det första kapitlet presenteras en kartläggning av de arbetsintegrerade lärarutbildningar som ges, och studenterna som genomgår dem. Vidare innehåller kartläggningen en redogörelse för hur lärosätena har utformat utbildningen och samarbetet med skolhuvudmännen. Kartläggningen utgör en grund för de två efterföljande kapitlen som behandlar Universitetskanslersämbetets (UKÄ) bedömning av utbildningsformens kvalitet och förutsättningarna för utbildningsformen på lång sikt. Rapporten avslutas med sammanfattande slutsatser.

Regeringsuppdrag att genomföra en uppföljning

UKÄ har fått ett regeringsuppdrag att följa upp den pågående satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning som har pågått sedan 2020. I ändring av regleringsbrev den 10 oktober 2024 fick UKÄ följande uppdrag:

Uppföljning av satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning

Universitetskanslersämbetet ges i uppdrag att följa upp den pågående satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning.

Universitetskanslersämbetet ska i sin uppföljning utgå från de syften med satsningen som anges i regleringsbrevet för budgetåret 2024 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Uppdraget ska genomföras i dialog med deltagande universitet och högskolor samt skolhuvudmän.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 mars 2025. Redovisningen ska innehålla en bedömning av utbildningsformens kvalitet och dess förutsättningar att fortsätta på lång sikt. Redovisningen ska även innehålla en kartläggning av hur utbildningsformen och samarbetet med skolhuvudmännen är uppbyggda vid de olika lärosätena.

Pågående satsning på arbetsintegrerad lärarutbildning

År 2020 inledde regeringen en satsning där elva lärosäten har regeringens uppdrag att anordna arbetsintegrerad lärarutbildning. De deltagande lärosätena är

- Högskolan Dalarna (nätverkskoordinator)
- Högskolan i Borås
- Högskolan i Gävle
- Högskolan Kristianstad
- Högskolan Väst
- Karlstads universitet
- Linköpings universitet
- Malmö universitet
- Mälardalens universitet
- Södertörns högskola
- Umeå universitet

Satsningen innebär att lärosätena har i uppdrag att utveckla och bedriva lärarutbildning som möjliggör för studenterna att arbeta i skola parallellt med studierna, därav namnet arbetsintegrerad lärarutbildning.

Satsningen syftar till att

- ge förutsättningar för denna studieform i hela landet
- locka fler till lärarutbildningarna
- möjliggöra för karriärväxling och ställa om till läraryrket
- ge studenterna erfarenhet inför det kommande yrkeslivet
- öka kvaliteten i utbildningarna genom att kopplingen mellan teori och praktik stärks
- utveckla arbetssätt och samordningsformer som kan ingå i en varaktig struktur för arbetsintegrerad lärarutbildning.

Satsningen är begränsad till perioden 2020–2026 och lärosätena får under perioden riktade medel¹ för att utveckla och bedriva arbetsintegrerad lärarutbildning. Medlen avser de extrakostnader som uppstår utöver ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer, exempelvis utvecklingskostnader, kostnader för samordning med skolhuvudmän, samt informations- och rekryteringsinsatser. Medlen ska inte användas till studenternas lönekostnader eller forskning.

Med hänsyn till utbildningarnas totala längd ska lärosätena organisera utbildningen så effektivt som möjligt och därmed möjliggöra arbetsmetoder så att verksamhetsförlagd utbildning (VFU) kan integreras och tillgodoräknas i skoltjänstgöringen. Den reglering som finns för satsningen är skrivningarna om satsningens syften och återrapporteringskraven som anges i regleringsbrev sedan budgetåret 2020 avseende anslag 2:64.² I regleringsbrevet anges att de studenter som deltar i den arbetsintegrerade lärarutbildningen bör arbeta och

¹ Medlen har anvisats på anslag 2.64 särskilda utgifter för universitet och högskolor och betalas ut av Kammarkollegiet efter beslut av regeringen. För 2024 var totalsumman drygt 31 miljoner kr med 2 miljoner avsatt till nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning.

² Kammarkollegiet, Regleringsbrev för budgetåren 2020, 2021, 2022 och 2023 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

studera parallellt under mer än hälften av utbildningens längd, men arbetstiden kan förläggas olika beroende på utbildningens upplägg.

Förutom regleringsbrevets skrivningar har det nyligen tillkommit ett tillägg i högskoleförordningen som reglerar tillträde till utbildning. Tillägget ger möjlighet för lärosäten att ställa krav på anställning som särskild behörighet för att antas till utbildningen.³

Lärosätenas åiterrapporteringskrav

De lärosäten som får ta del av medel ska i årsredovisningen redovisa vilka utbildningar som ges som arbetsintegrerad lärarutbildning, hur många helårsstudenter som ingår per utbildning, prognos för perioden fram till 2026 över antal helårsstudenter och utvecklingen av antalet sökande till utbildningarna. Lärosätena bör också redovisa hur utbildningen är organiserad samt vilka skolhuvudmän och eventuella andra samarbetspartner som ingår i satsningen. Slutligen ska lärosätena redovisa de viktigaste erfarenheterna av satsningen samt områden för utveckling.

Metod och genomförande av uppföljningen

UKÄ har utformat uppföljningen så att det ska gå att dels redovisa en kartläggning av hur utbildningsformen och samarbetet med skolhuvudmännen är uppbyggda vid lärosätena, dels göra en bedömning av utbildningsformens kvalitet och förutsättningarna för den att fortsätta på lång sikt. Vi har tagit avstamp i de syften som lärosätena ska uppfylla och som anges i regleringsbrevet för satsningen. Syftena kan sammanfattas enligt följande:

- Fler studenter ska lockas till lärarutbildning, samtidigt som utbildningsformen ska kunna vara tillgänglig i hela landet och möjliggöra för karriärväxling till läraryrket.
- Utbildningskvaliteten ska öka genom att kopplingen mellan teori och praktik stärks, och utbildningen ska ge studenterna erfarenhet inför kommande yrkesliv.
- En varaktig struktur för arbetsintegrerad utbildning ska utvecklas genom att arbetssätt och samordningsformer utvecklas.

Beskrivning av underlagen för uppföljningen

Vi har samlat in underlag för att följa upp dessa syften. Underlagen har varit av följande typer:

³ 7 kap. 8 § 4 och 7 kap. 9 c § förordningen (2024:1304) om ändring i högskoleförordningen (1993:100).

- befintligt material som exempelvis lärosätenas åiterrapporteringar i årsredovisningarna 2020–2023 samt registerdata (detta har varit vår främsta källa till information)
- material från lärosäten, skolhuvudmän och studenter som ingår i satsningen (både skriftliga underlag och fokusgruppsintervjuer eller samtal)
- rapporter som några av lärosätena har sammanställt.

Underlagen har varit till hjälp för att orientera oss för att kunna utforma uppföljningen på lämpligt sätt och för att få en överblick över hur de arbetsintegrerade lärarutbildningarna har utvecklats. Vidare har underlagen från skolhuvudmän, studenter och lärosäten gett oss förståelse för hur samarbetet mellan skolhuvudmän och lärosäten sker och vilka erfarenheter som finns.

Registerdata

I rapportens kvantitativa uppföljningsdelar har vi haft tillgång till statistik på individnivå om studenter som genomgår arbetsintegrerad lärarutbildning. Statistiken består av uppgifter från olika register, främst universitets- och högskoleregistret, som levererades av Statistikmyndigheten Statistiska centralbyrån (SCB). Syftet med att samla in och analysera registerdata är att ge en bild av omfattningen av de arbetsintegrerade lärarutbildningarna, antalet nybörjare och helårsstudenter samt att ge bakgrundsdata om vilka studenter som utbildningarna rekryterar. För att kunna identifiera vilka lärarutbildningar som är arbetsintegrerade har UKÄ hämtat in uppgifter från lärosätena om programkoder.

Lärosätenas årsredovisningar 2020–2023

De lärosäten som ingår i satsningen ska i sina årsredovisningar redovisa vilka utbildningar som ges som arbetsintegrerad lärarutbildning, antal helårsstudenter per utbildning, prognos för perioden fram till 2026 över antal helårsstudenter och utveckling av antalet sökande till utbildningarna. Dessutom ombeds lärosätena redovisa hur utbildningen är organiserad, vilka skolhuvudmän eller andra eventuella samarbetspartner som deltar samt de viktigaste erfarenheterna av satsningen och områden för utveckling. Vi har tagit del av lärosätenas redovisningar för åren 2020–2023.

Medverkan vid möte med lärosäten

I Nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning (NEAL) ingår de elva lärosäten som ingår i satsningen. Högskolan Dalarna har fått medel för att skapa nätverket. UKÄ har fått möjlighet att delta vid ett av nätverkets digitala möten⁴ för att orientera oss om

⁴ NEAL:s möte den 5 december 2024.

satsningen och samla in erfarenheter från lärosätenas kontaktpersoner. Sammantaget deltog 16 personer från samtliga elva lärosäten som ingår i satsningen. Under mötet lämnade de skriftliga svar och diskuterade följande frågor:

- Vad tillför arbetsintegrerad lärarutbildning jämfört med andra lärarutbildningar?
- Vad behövs för att lärosätet ska fortsätta ge arbetsintegrerad lärarutbildning?

Dessa kontaktpersoner var därefter vår ingång till att bjuda in skolhuvudmän och studenter till intervjuer och samtal.

Svar från lärosätena med beskrivning av samarbetet med skolhuvudmän och behov av fortsatta medel

UKÄ skickade ut förfrågningar till de elva lärosäten som ingår i satsningen. Lärosätena skickade in svar på följande frågor:

- Beskriv hur samarbetet fungerar mellan lärosätet och skolhuvudmännen för den arbetsintegrerade lärarutbildningen.
- Syftet med regeringens särskilda satsning 2020–2026 är att utveckla arbetssätt och samordningsformer som kan ingå i en varaktig struktur för arbetsintegrerad lärarutbildning. I vilka avseenden finns det fortfarande behov av medel för att utveckla arbetssätt och samordningsformer efter 2026?
- Vad behövs för att lärosätet ska kunna fortsätta bedriva arbetsintegrerad lärarutbildning utan särskilda medel?

Under arbetets gång insåg vi att vi behövde detaljerad information om samarbetet, hur antagning och ansökan till skoltjänstgöring sker samt om omfattning av studier och skoltjänst. Vi skickade därför ut uppföljande frågor till lärosätenas kontaktpersoner för att kvalitetssäkra den information som ges i översikten för respektive lärosäte i bilaga till den här rapporten.

Fokusgruppsintervjuer med skolhuvudmän

UKÄ har deltagit digitalt i ett möte⁵ med den arbetsgrupp där Högskolan Dalarna och regionens skolhuvudmän möts regelbundet för att samordna den arbetsintegrerade lärarutbildningen. Syftet var att orientera oss i vilka frågor som kan fungera att ställa vid de kommande fokusgruppsintervjuerna med skolhuvudmän.

Vid två tillfällen,⁶ anordnade UKÄ digitala fokusgruppsintervjuer dit de tre skolhuvudmän med flesta antal studenter från respektive lärosäte fått

⁵ Möte med arbetsgrupp vid Högskolan Dalarna den 13 december 2024.

⁶ Fokusgruppsintervjuer med skolhuvudmän den 24 januari och 29 januari 2025.

inbjudan.⁷ Vid de två tillfällena deltog sammanlagt 18 personer som företrädde 16 kommunala skolhuvudmän. Samtalen varade i 1,5 timme vid respektive tillfälle och bestod av både helgrupps- och smågruppsdiskussioner för att inledningsvis fånga styrkor och svagheter med den arbetsintegrerade lärarutbildningen. De medverkande fick svara på följande frågor:

- Incitament: varför vara med i arbetsintegrerad lärarutbildning?
- Erfarenheter: styrkor och svagheter, vad behöver förbättras?
- Utbildningens kvalitet: bättre förberedelse för yrkeslivet?
- Samarbetet med lärosätet: fungerar det idag och på lång sikt?

Deltagare har efter samtalet fått ta del av de noteringar som fördes i helgrupp och några tillägg har inkommit.

Samtal med studenter

Även om det inte ingick i uppdraget att ha dialog med studenter valde vi att genomföra ett samtal med ett urval studenter. För att göra ett begränsat urval av studenter bad vi kontaktpersonerna att skicka ut en inbjudan till studenter vid ett urval av utbildningar att delta i ett digitalt samtal. Eftersom grundlärarutbildning är den mest förekommande utbildningen i satsningen, utgjordes urvalet av grundlärarutbildningar samt en ämneslärarutbildning. Det var 17 studenter från sex lärosäten som deltog i samtalet⁸ som pågick i 1 timme och bestod av både helgrupps- och smågruppsdiskussioner om följande frågor:

- Varför valde du att söka till just en lärarutbildning där du studerar och arbetar parallellt?
- Hur är det att studera vid en lärarutbildning och samtidigt arbeta på en skola?
- Vilket mervärde ger det?
- Hur är studietakten och arbetsbelastningen?

Deltagare har efter samtalet fått ta del av de noteringar som fördes i helgrupp och några tillägg har inkommit.

Rapporter från lärosätena

Vi har fått ta del av rapporter som lärosäten har sammanställt under de senaste åren med erfarenheter från den arbetsintegrerade lärarutbildningen. Det gäller en rapport⁹ från Umeå universitet med fokus på rektors erfarenheter av arbetsintegrerad lärarutbildning och en

⁷ Enligt önskemål från ett lärosäte inbjöds även de skolhuvudmän med flesta antal studenter per capita och som samarbetar med lärosätet.

⁸ Samtal med studenter den 6 februari 2025.

⁹ Rektors erfarenheter av arbetsintegrerad lärarutbildning, Katarina Markström, Umeå universitet (Dnr. FS 1.6.2-1918-23).

rapport¹⁰ från Malmö universitet som sammanställer lärosätets erfarenheter av arbetet med arbetsintegrerad lärarutbildning.

Uppföljningens avgränsningar

Vi har avgränsat uppföljningen till de år då medel har getts, det vill säga 2020–2023, även om några lärosäten har anordnat arbetsintegrerad lärarutbildning redan före 2020. Utifrån samma logik har vi endast inkluderat de lärosäten som får medel inom satsningen för att ge lärarutbildning med ett arbetsintegrerat upplägg.

Uppföljningens fokus ligger framförallt på hur lärosätena utformat sitt samarbete med skolhuvudmännen, snarare än en fullständig beskrivning över hur respektive lärosäte har lagt upp sin utbildning.

Högskolan Dalarna har uppdraget att redovisa arbetet med att ta fram arbetsmetoder för validering av VFU och tillgodoräknande inom ramen för utbildningarna; därmed berörs inte detta närmare i den här uppföljningen.

¹⁰ Arbetsintegrerad lärarutbildning vid Malmö universitet Perspektiv på studier och arbete, Ola Holmström, Malmö universitet (Dnr. LED 2023/89).

Kartläggning av utbildningsformen och samarbetet med skolhuvudmännen

Kapitlet är en kartläggning av de lärarutbildningar som ges som arbetsintegrerad lärarutbildning inom ramen för regeringens pågående satsning, med en beskrivning av hur de olika lärosätena format utbildningen och samarbetet med skolhuvudmännen.

I kapitlet presenteras omfattningen av de arbetsintegrerade lärarutbildningarna i form av antalet nybörjare och vilka studenter som utbildningarna rekryterar. Uppföljningen omfattar registerdata över utbildningar och studenter som påbörjat utbildningen kalenderåren 2020–2023 vid de lärosäten som fått statliga medel för att utveckla och bedriva arbetsintegrerad lärarutbildning under 2020–2026.¹¹

I kapitlet återges också vad som framkommit i samtal och intervjuer med studenter och skolhuvudmän om i vilken mån utbildningsformen lockar fler till lärarutbildning och hur förutsättningarna ser ut för tillgänglighet till utbildningsformen i hela landet. Beskrivningarna över lärosätenas utformning av utbildning och samarbete med skolhuvudmän baseras på lärosätenas årsredovisningar och svar på UKÄ:s förfrågan.

20 utbildningar ges som arbetsintegrerad lärarutbildning

Elva lärosäten får riktade medel under perioden 2020–2026 för att utveckla och bedriva arbetsintegrerad lärarutbildning. I tabellen nedan listas de lärarutbildningar som ges i den arbetsintegrerade utbildningsformen vid lärosätena.

¹¹ Regleringsbrev för budgetåren 2020, 2021, 2022 och 2023 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Tabell 1. Lista över antal utbildningar, inklusive inriktning och lärosäte, som ges 2020–2023

Examen/inriktning	Lärosäte
Förskollärarexamen	Högskolan i Borås
	Karlstads universitet
Grundlärarexamen	
Fritidshem	Högskolan Väst
	Linköpings universitet
	Södertörns högskola
Förskoleklass och årskurs 1–3	Umeå universitet
	Högskolan Dalarna
	Malmö universitet
Årskurs 4–6	Mälardalens universitet
	Högskolan Dalarna
	Högskolan Kristianstad
Förskoleklass och årskurs 1–3	Högskolan Väst
	Karlstads universitet
	Malmö universitet
Förskoleklass och årskurs 1–3	Umeå universitet
Ämneslärarexamen	
Årskurs 7–9	Högskolan i Gävle
	Högskolan Kristianstad
	Högskolan Väst
Gymnasieskolan	Högskolan Väst
Yrkeslärarexamen	Högskolan Väst

Drygt 1 500 studenter har påbörjat arbetsintegrerad lärarutbildning

I det här avsnittet redovisar vi antalet nybörjare och helårsstudenter inom arbetsintegrerad lärarutbildning.¹² Antalsuppgifter som redovisas i avsnittet är avrundade till närmsta tiotal.

Flest antal studenter påbörjar grundläraryrkesprogram

Åren 2020–2023 har sammanlagt 1 520 studenter påbörjat en arbetsintegrerad lärarutbildning. Ungefär två tredjedelar av nybörjarna har registrerats på grundläraryrkesprogrammet (67 procent). Därefter följer

¹² Med nybörjare avses studenter som för första gången är registrerad på något utbildningsprogram som normalt leder till en viss examen. Student som byter högskola inom ramen för samma yrkesexamensprogram räknas inte på nytt. Studenter som påbörjat arbetsintegrerad lärarutbildning år 2020 eller senare räknas som nybörjare även om de tidigare registrerats som reguljära studenter på samma lärarexamensprogram.

program mot förskolläraexamen (16 procent) och ämnesläraresexamen (12 procent). Minst andel av nybörjarna har registrerats på program mot yrkesläraresexamen (6 procent).

För att få en uppfattning om omfattningen av nybörjare inom arbetsintegrerad utbildning jämför vi dem med samtliga nybörjare på lärarprogram.¹³ Det är mer än dubbelt så vanligt att nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning registrerats på grundlärarprogrammet jämfört med nybörjare på lärarprogram totalt sett.¹⁴ Det är samtidigt mindre vanligt att nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning läser program mot förskolläraexamen och ämnesläraresexamen. Yrkeslärarprogrammet förekommer i ungefär samma utsträckning inom arbetsintegrerad lärarutbildning som bland nybörjare på lärarprogram totalt sett.

Ser vi närmre på nybörjarna på grundlärarprogrammet är inriktningen fritidshem mer än dubbelt så vanlig bland de som läser arbetsintegrerad lärarutbildning. Sammanlagt har 500 nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning registrerats på grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem. Inriktningen mot årskurs 4–6 förekommer i lika stor utsträckning inom arbetsintegrerad lärarutbildning som generellt på grundlärarprogrammet medan inriktningen mot arbete i förskoleklass och årskurs 1–3 förekommer mer sällan.¹⁵

Antalet nybörjare har varierat mellan åren. Första året, 2020, var antalet nybörjare som lägst: 300. Året därpå ökade antalet till 440 och den siffran låg kvar på ungefär samma nivå 2022. Den stora ökningen andra året kan sannolikt förklaras av att fler lärosäten hade hunnit starta utbildningar. År 2023 minskade antalet nybörjare till 340, vilket förklaras av flera faktorer i lärosätenas årsredovisningar, exempelvis begränsning av skolhuvudmännens ekonomi och ett minskat söktryck generellt på lärarutbildningar.

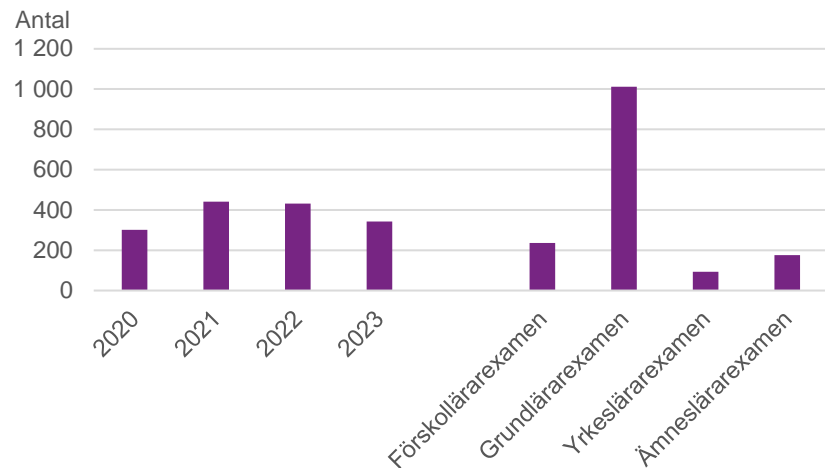
Bland nybörjare på lärarutbildningar totalt sett minskade inflödet av nybörjare redan 2022, alltså ett år innan inflödet av nybörjare till arbetsintegrerad lärarutbildning sjönk.

¹³ Arbetsintegrerad lärarutbildning omfattar en mindre andel av det totala antalet nybörjare och bör därför inte ha en betydande påverkan på genomsnittet för samtliga nybörjare. Nybörjare på lärarprogram omfattar både reguljär lärarutbildning och andra vägar där kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), vidareutbildning av lärare (VAL), utlandsutbildade lärares vidareutbildning (ULV) och arbetsintegrerad lärarutbildning ingår. Särskilt KPU utgör en betydande andel av nybörjarna. Inom ramen för denna rapport har det inte varit möjligt att dela upp nybörjare på olika utbildningsvägar och analysera skillnader mellan dessa. Därför har det varit lämpligast att jämföra arbetsintegrerad lärarutbildning med gruppen samtliga nybörjare utan hänsyn till utbildningsväg.

¹⁴ Fördelningen bland samtliga nybörjare på lärarprogram 2020–2023 var förskollärarprogram (26 procent), grundlärarprogram (33 procent), yrkeslärarprogram (5 procent) och ämneslärarprogram (36 procent). Det totala antalet nybörjare inkluderar både studenter på reguljär lärarutbildning och kompletterande lärarutbildningar, till exempel Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU).

¹⁵ Fördelningen bland nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning på grundlärarprogram 2020–2023 var 19 procent (F-3), 32 procent (4–6) och 49 procent (fritidshem). Fördelningen bland samtliga nybörjare på grundlärarprogram 2020–2023 var 43 procent (F-3), 32 procent (4–6), 23 procent (fritidshem) och 3 procent (okänt).

Figur 1. Antal nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning, per år och program 2020–2023

Både på förskolläraryrket och grundläraryrket var antalet nybörjare som läser arbetsintegrerad lärarutbildning som högst 2021 och 2022. På program mot yrkesläraresexamen har antalet nybörjare varierat mellan åren, medan antalet nybörjare på program mot ämnesläraresexamen legat relativt stabilt samtliga fyra år.

Tabell 2. Antalet nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning, per program och år, avrundat till närmsta tiotal

	2020	2021	2022	2023	Totalt
Förskolläraexamen	50	80	70	40	240
Grundläraresexamen	180	310	300	230	1 010
Yrkesläraresexamen	30	20	10	30	90
Ämnesläraresexamen	40	40	50	50	180
Totalt	300	440	430	340	1 520

Arbetsintegrerad lärarutbildning står för en mindre andel av det totala antalet nybörjare

Arbetsintegrerad lärarutbildning står för en mindre andel av det totala antalet nybörjare på lärarutbildningar i Sverige. Åren 2020–2023 påbörjade sammanlagt 50 730 studenter något av de fyra lärarprogrammen. Under den uppföljda perioden utgjorde nybörjarna inom arbetsintegrerad lärarutbildning i genomsnitt omkring 3 procent av det totala antalet nybörjare på de fyra lärarprogrammen.

Störst andel har nybörjarna inom arbetsintegrerad lärarutbildning utgjort på program mot grundläraresexamen, där de varit cirka 6 procent av det totala antalet nybörjare. Därefter följer yrkesläraresexamen med cirka 4 procent, trots att bara 90 nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning registrerats på det programmet. På program mot förskolläraexamen och ämnesläraresexamen har nybörjarna endast stått för 2 respektive 1 procent av det totala antalet nybörjare.

Tabell 3. Totalt antal nybörjare på lärarutbildningar och andelen som utgörs av nybörjare på arbetsintegrerad lärarutbildning (AIL), per program och år, antal är avrundade till närmsta tiotal och andel till närmsta heltal

	2020		2021		2022		2023		Totalt	
	Samtliga	varav AIL (%)	Samtliga	varav AIL (%)	Samtliga	varav AIL (%)	Samtliga	varav AIL (%)	Samtliga	varav AIL (%)
Förskollärarexamen	3 680	1	3 720	2	3 160	2	2 590	2	13 140	2
Grundlärarexamen	4 470	4	4 550	7	4 060	7	3 800	6	16 870	6
Yrkeslärarexamen	690	5	640	3	490	2	500	5	2 330	4
Ämneslärarexamen	5 120	1	5 030	1	4 290	1	3 960	1	18 400	1
Totalt	13 960	2	13 930	3	11 990	4	10 850	3	50 730	3

Stora skillnader i antal nybörjare mellan lärosäten

Av de elva lärosäten som får medel för arbetsintegrerad lärarutbildning har nio haft nybörjare på grundlära­rprogrammet, medan tre lärosäten haft nybörjare på ämneslära­rprogrammet och två på förskollära­rprogrammet. Endast ett lärosäte har haft nybörjare på yrkeslära­rprogrammet.

Det varierar stort hur många nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning som lärosätena har haft. Högskolan Väst, Södertörns högskola och Högskolan i Borås står sammanlagt för omkring 55 procent av antalet nybörjare under den uppföljda perioden.

Tabell 4. Antalet nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning per lärosäte, program och inriktning 2020–2023, antal är avrundade till närmsta tiotal och andel till närmsta heltal

Lärosäte	Program	Inriktning	Antal nybörjare	Andel per lärosäte (%)
Högskolan Dalarna	Grundlärarexamen	F–3, 4–6	140	9
Högskolan i Borås	Förskollärarexamen		200	13
Högskolan i Gävle	Ämneslärarexamen	7–9	10	1
Högskolan Kristianstad	Grundlärarexamen	4–6	40	5
	Ämneslärarexamen	7–9	30	
Högskolan Väst	Grundlärarexamen	Fritidshem, 4–6	200	28
	Yrkeslärarexamen		90	
	Ämneslärarexamen (Kompletterande pedagogisk utbildning, KPU)	7–9, Gymnasieskola	130	
Karlstads universitet	Förskollärarexamen		40	4
	Grundlärarexamen	4–6	30	
Linköpings universitet	Grundlärarexamen	Fritidshem	150	10
Malmö universitet	Grundlärarexamen	F–3, 4–6	120	8
Mälardalens universitet	Grundlärarexamen	F–3	70	4
Södertörns högskola	Grundlärarexamen	Fritidshem	230	15
Umeå universitet	Grundlärarexamen	Fritidshem, 4–6	50	3
Totalt			1 520	100

Mer än två tredjedelar av nybörjarna är kvinnor

Av samtliga 1 520 nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning var 68 procent kvinnor och 32 procent män. Könsfördelningen påverkas till stor del av hur nybörjare fördelas mellan lärarprogrammen (se Figur 1).

- På grundlärarprogrammet, som har flest nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning, var 65 procent kvinnor och 35 procent män. I nästa avsnitt beskrivs könsfördelningen på grundlärarprogrammet närmre.
- På förskollärarprogrammet var 98 procent kvinnor och 2 procent män.
- På yrkeslärarprogrammet var 53 procent kvinnor och 47 procent män.
- På ämneslärarprogrammet var 55 procent kvinnor och 45 procent män.

När andelen kvinnor och män ligger inom intervallet 40–60 procent räknas könsfördelningen som jämn. Det betyder att könsfördelningen bland nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning var jämn på yrkeslärarprogrammet och ämneslärarprogrammet och ojämn på grundlärarprogrammet och förskollärarprogrammet.

Siffrorna som rör nybörjare på arbetsintegrerad lärarutbildning kan jämföras med samtliga nybörjare på lärarutbildningarna där det bara var program mot ämneslärarexamen som hade vad som räknas som en jämn könsfördelning. Program mot grundlärarexamen, förskollärarexamen och yrkeslärarexamen hade alla en ojämn könsfördelning. På dessa program utgjorde kvinnor mer än 60 procent av nybörjarna.

Arbetsintegrerade grundlärarprogram rekryterar delvis andra studenter

I det här avsnittet jämför vi nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning som läser grundlärarprogrammet med nybörjare på grundlärarprogrammet totalt sett. Vi fokuserar på grundlärarprogrammet eftersom nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning som läser grundlärarprogrammet är spridda över flera lärosäten och utgör, som vi tidigare beskrivit, så mycket som två tredjedelar av det totala antalet nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning.¹⁶

Andelen män är något större bland nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning än bland nybörjare på grundlärarprogrammet generellt. Inom arbetsintegrerad lärarutbildning är nybörjarna dessutom något äldre

¹⁶ På förskollärar-, yrkeslärar- och ämneslärarprogrammet är nybörjarna inom den arbetsintegrerade lärarutbildningen begränsade till ett eller ett fåtal lärosäten vilket gör tolkningen av jämförelser med samtliga nybörjare på programmen osäkrare.

och en något större andel har lågutbildade föräldrar, det vill säga med motsvarande högst tvåårig gymnasieutbildning.¹⁷

Tabell 5. Könsfördelning, medelålder och föräldrars utbildningsbakgrund för nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning och samtliga nybörjare på program mot grundläroexamen 2020–2023

	Arbetsintegrerad grundläroexamen	Samtliga grundläroexamen
Kvinnor (%)	65	77
Män (%)	35	23
Medelålder kvinnor (år)	33	26
Medelålder män (år)	31	27
Lågutbildad (%)	41	30
Medelhögt utbildad (%)	36	40
Högutbildad (%)	23	30

Att nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning delvis avviker från nybörjare på grundläroprogrammet generellt kan både bero på vilka studenter som arbetsintegrerad lärarutbildning attraherar och på vilka inriktningar studenterna läser. Som framgått tidigare är en större andel av de som läser arbetsintegrerad lärarutbildning registrerade på inriktningen mot fritidshem. Det påverkar bland annat könsfördelningen.

På inriktningen mot fritidshem var drygt 40 procent av nybörjarna män både inom arbetsintegrerad lärarutbildning och på inriktningen generellt. Inriktningen mot fritidshem är dock betydligt vanligare inom arbetsintegrerad lärarutbildning, vilket innebär att andelen män bland nybörjarna inom arbetsintegrerad lärarutbildning ökar totalt sett.¹⁸

Samtidigt kan vi konstatera att den större andelen män också beror på att en större andel män påbörjar arbetsintegrerad lärarutbildning på grundläroprogrammets övriga inriktningar. På inriktningarna mot arbete i förskoleklass och årskurs 1–3 samt årskurs 4–6 var andelen män något större inom arbetsintegrerad lärarutbildning än på samma inriktningar generellt. Även om det inte handlar om ett stort antal nybörjare är det intressant att notera att den arbetsintegrerade lärarutbildningen delvis rekryterar andra studenter. I samtal med personal på lärosätena och skolhuvudmän framhölls att det finns en fördel med att kunna rekrytera fler män till läraryrket. Den arbetsintegrerade lärarutbildningen är en

¹⁷ Föräldrars utbildningsnivå delas in i tre grupper baserat på om den högst utbildade föräldern är
1. lågutbildad (högst tvåårig gymnasial utbildning)
2. medelhögt utbildad (längre än tvåårig gymnasial utbildning men kortare än treårig eftergymnasial utbildning)
3. högutbildad (minst treårig eftergymnasial utbildning).

¹⁸ Av de 1 010 nybörjarna inom arbetsintegrerad lärarutbildning som läste grundläroprogrammet var 49 procent registrerade på inriktning mot fritidshem. Av samtliga nybörjare på grundläroprogrammet 2020–2023 var 24 procent registrerade på inriktning mot fritidshem.

utbildningsform som kan attrahera r studenter med lång arbetslivserfarenhet, det vill säga de som är några år äldre och som har en annan utbildningsbakgrund än studenter vid den reguljära lärarutbildningen.

Kvarvaron är i nivå med genomsnittet för lärarutbildningar generellt

Det är fortfarande för tidigt att följa upp hur stor andel av de som påbörjat den arbetsintegrerade lärarutbildningen som tagit examen. Men vi kan följa genomströmningen hittills genom att titta på andelen nybörjare som fortfarande var registrerade på samma program tredje terminen (kvarvaro termin 3). Uppföljningen av kvarvaro omfattar nybörjare som påbörjade arbetsintegrerad lärarutbildning mellan 2020 och 2022.¹⁹

På grundlärarprogrammet var kvarvaron för nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning 73 procent. Det betyder att kvarvaron inom arbetsintegrerad lärarutbildning låg i nivå med den genomsnittliga kvarvaron för samtliga nybörjare på grundlärarprogrammet (75 procent). Sammanlagt påbörjade 790 studenter arbetsintegrerad lärarutbildning på grundlärarprogrammet under den uppföljda perioden. Det gör kvarvaron bland de som läser arbetsintegrerad lärarutbildning på grundlärarprogrammet betydelsefull för genomströmningen inom arbetsintegrerad lärarutbildning i stort.

Övriga program står för en mindre andel av nybörjarna inom arbetsintegrerad lärarutbildning 2020–2022. På ämneslärarprogrammet var kvarvaron bland nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning 62 procent,²⁰ vilket var i nivå med den genomsnittliga kvarvaron på ämneslärarprogrammet. På förskollärarprogrammet var kvarvaron inom arbetsintegrerad lärarutbildning 85 procent.²¹ Nybörjarna fanns vid Högskolan i Borås och Karlstads universitet. Vid dessa lärosäten var den genomsnittliga kvarvaron för samtliga nybörjare på förskollärarprogrammet något lägre än inom den arbetsintegrerade lärarutbildningen. Det går inte att utifrån UKÄ:s uppföljning dra slutsatser om orsaker till skillnaderna i kvarvaro och eftersom nybörjarna är få och begränsade till två lärosäten ska resultatet tolkas med försiktighet.

Yrkeslärarprogrammet har haft färre än 100 nybörjare och därför redovisas inte kvarvaron för det programmet.

¹⁹ För nybörjare inom arbetsintegrerad lärarutbildning har nybörjare kalenderåren 2020–2022 följts upp medan uppgifter för läsåren 2020/21–2022/23 används för gruppen samtliga nybörjare.

²⁰ Avser 130 nybörjare 2020–2022.

²¹ Avser 200 nybörjare 2020–2022.

Antalet helårsstudenter ökar varje år

För att följa upp den totala utbildningsvolymen är helårsstudenter (HST) ett lämpligt mått eftersom alla studenter inte är registrerade på heltid hela året. Inom arbetsintegrerad lärarutbildning kan en student till exempel studera 75 procent och samtidigt arbeta 50 procent på en skola eller förskola. Antalet HST räknas fram genom att summan av studenternas kursregistreringar divideras med 60 högskolepoäng (ett års heltidsstudier). Antalet redovisade HST avser här samtliga registreringar inom arbetsintegrerad lärarutbildning, och inkluderar även nybörjare före 2020. Uppföljningen ger därmed en bild av den totala omfattningen av arbetsintegrerad lärarutbildning under 2020–2023 vid de elva lärosäten som ingår i uppföljningen.

Sammanlagt fanns 2 590 helårsstudenter inom arbetsintegrerad lärarutbildning. Grundlärarexamen stod för störst andel helårsstudenter (62 procent), följt av förskollärexamen (25 procent), ämneslärarexamen (8 procent) och sist yrkeslärarexamen (5 procent). Ordningsföljden är densamma som för antalet nybörjare även om den procentuella fördelningen mellan programmen skiljer sig något. Det kan bero på när i tid som nybörjare tillkommit, med vilken studietakt studenter läser och hur kvarvaron varierar mellan programmen.

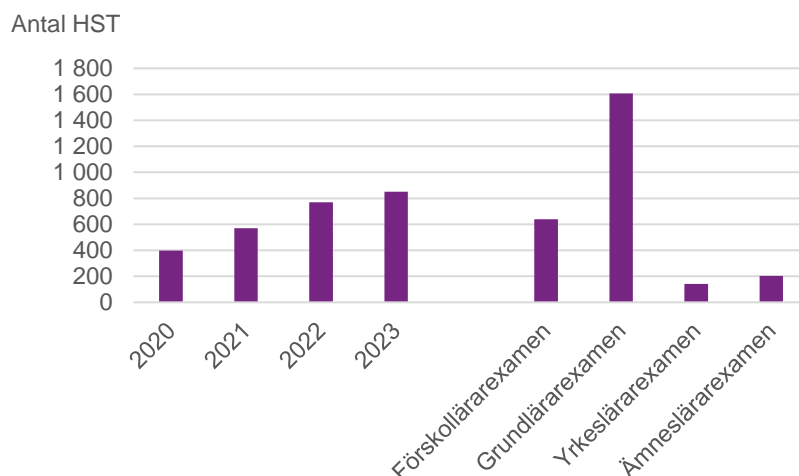
Antalet helårsstudenter inom arbetsintegrerad lärarutbildning har ökat för varje år, vilket beror på att fler nybörjare tillkommit samtidigt som få studenter som börjat arbetsintegrerad lärarutbildning under perioden hunnit ta examen. Ökningen 2023 var mindre än de två föregående åren, vilket bland annat speglar att färre studenter tillkom då. Att ökningen minskar bekräftas av att flera av lärosätena skriver ned prognoserna för antalet helårsstudenter i årsredovisningarna.

Under de fyra läsåren 2020–2023 har tre av lärosätena²² inte antagit nya studenter de senaste läsåren och ytterligare ett lärosäte²³ har pausat antagningen. Av årsredovisningarna framgår det att även om lärosätena är positiva till utbildningsformen finns det utmaningar med att hitta samarbetsformer med skolhuvudmännen som möjliggör långsiktig och hållbar planering för antagning och skoltjänstgöring.

²² Högskolan i Gävle har inte haft antagning sedan 2020. Karlstads universitet och Mälardalens universitet har inte haft någon antagning sedan 2022.

²³ Malmö universitet har pausat antagningen sedan 2024 och det finns tveksamheter även kring antagningen under 2025.

Figur 2. Antalet helårsstudenter (HST) inom arbetsintegrerad lärarutbildning per år och program 2020–2023, antalet HST avser samtliga registreringar inom arbetsintegrerad lärarutbildning oavsett nybörjarår

En alternativ väg till lärarutbildning

Ett syfte med satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning är att locka fler till lärarutbildningarna. Satsningen ska också kunna möjliggöra för karriärväxling till läraryrket. Som redovisningen ovan visar erbjuder den arbetsintegrerade lärarutbildningen en väg för personer som annars skulle haft svårt att påbörja en reguljär lärarutbildning. Här lyfter vi fram det som framkom i intervjuer och samtal.

Att studera till lärare var inte ett förstahandsval, utan studenterna har först senare sett det som ett alternativ. I samtalet med studenter från arbetsintegrerad lärarutbildning inledde vi med att fråga samtliga studenter varför de valde en arbetsintegrerad lärarutbildning. Flera studenter berättade att de innan de påbörjade utbildningen hade kommit i kontakt med läraryrket genom att vikariera i skolan eller att de har en förälder som är lärare. Med något undantag hade samtliga studenter arbetat och/eller studerat tidigare. Flera hade studerat på universitet eller högskola. Ett antal studenter berättade att läraryrket inte lockade när de gjorde sina första val av utbildning eller arbete, men att de på lite olika sätt upptäckt yrket. Det har varit genom att arbeta i skolan, men också genom att undervisa eller vara ledare i andra sammanhang. Studenterna uttryckte att de har kommit på att det är roligt att lära ut och förklara saker eller att det är intressant med ledarskap. Någon student berättade om egna dåliga erfarenheter från skolan och hur man vill bidra och göra något viktigt.

Andras erfarenheter och utbildningsupplägget lockade. De flesta av studenterna hade fått information om möjligheten att studera till lärare genom en arbetsintegrerad lärarutbildning efter tips, till exempel från en kollega eller rektor på den skola man har vikarierat på. Någon fick information då man blev arbetslös.

Samtliga uppgav att de lockades av möjligheten att få studera och arbeta samtidigt. Det var särskilt att få lärarerfarenhet under utbildningen som upplevdes som positivt. Någon berättade om hur en tidigare kollega och nyutexaminerad lärare inte kände sig klar efter den reguljära lärarutbildningen. Någon annan sa sig vara en stor förespråkare för upplägget av utbildningen då han lär sig mycket genom att arbeta, och han fick medhåll när han använde uttrycket *learning by doing*.

Reguljär lärarutbildning hade inte varit ett alternativ sa majoriteten av studenterna, som uppgav flera skäl till det. Det hade inte varit möjligt att få ekonomin att gå ihop då flera redan har CSN-lån och/eller behov av en inkomst då de har familj och andra åtaganden. För andra hade det också varit avgörande att de inte behövde flytta då de kan pendla till lärosätet eller studera på distans och arbeta i en skola på sin hemort. Ett par studenter berättade att de har tagit chansen att yrkesväxla.

Skolhuvudmännen lyfte fram möjlighet till lärarbehörighet som en vinst både för studenten och för skolan. I intervjuerna med skolhuvudmännen betonade de att de arbetsintegrerade utbildningarna erbjuder en möjlighet för obehöriga lärare på skolor och fritidshem att kombinera arbete och studier för att bli behöriga lärare, vilket ökar undervisningens kvalitet. Skolhuvudmännen lyfte också fram att en styrka med arbetsintegrerad lärarutbildning är att studenter med en annan bakgrund söker sig till utbildningen, ofta med lång arbetslivserfarenhet som bidrar till skolverksamheten. Även lärosätenas personal gav denna bild av att den arbetsintegrerade lärarutbildningen når andra målgrupper såsom äldre personer, personer som har yrkeserfarenhet och/eller har studerat på en annan utbildning tidigare och personer som bor på landsbygden. Arbetsintegrerad lärarutbildning erbjuder också en möjlighet till yrkesväxling.

Detta styrks också i en rapport²⁴ från Malmö universitet som i en studie sammanställer erfarenheter av arbetet med den arbetsintegrerade lärarutbildningen vid Malmö universitet 2019 till vårterminen 2023. Av studien framgår bland annat att studentgruppen har med sig omfattande studie- och arbetslivserfarenhet med sig in i utbildningen.

Ett sätt att säkra lärarförsörjningen

I intervjuer med skolhuvudmän och i möten med lärosäten framgick det att skolhuvudmännens möjlighet att engagera sig och prioritera att delta i den arbetsintegrerade lärarutbildningen genom att ta fram skoltjänster, mentorer och handledning till stor del är beroende av hur de ser på behovet av lärarförsörjning inom kommunen. Till exempel nämnde vissa skolhuvudmän att det finns skolor som hotas av nedläggning och där det hade räckt med en enda behörig lärare till för att rädda skolan. Det

²⁴ Arbetsintegrerad lärarutbildning vid Malmö universitet Perspektiv på studier och arbete, Ola Holmström, Malmö universitet (Dnr. LED 2023/89).

framhölls att den arbetsintegrerade lärarutbildningen på detta sätt kan ge ett tillskott av behöriga lärare på orter med långt avstånd till närmaste lärosäte och därmed vara ett sätt att få en likvärdig skola i glesbygd.

Skolhuvudmän framhöll också att den arbetsintegrerade lärarutbildningen skapar möjligheter för personer som redan vikarierar i skolan att utbilda sig och samtidigt vara kvar på orten. Ett sätt för skolhuvudmannen att ombesörja sin kompetensförsörjning då studenten kan stanna på orten och söka tjänst som behörig lärare i skolan efter examen.

Samtidigt ser vi i lärosätenas årsredovisningar att prognoserna för antalet nybörjare skrivs ned för att lärosätena har svårt att bereda plats för skoltjänstgöring, vilket kan bero på kommunernas planering och ekonomiska begränsningar. I intervjuerna med skolhuvudmän bekräftades att när obehöriga lärare har sagts upp av sparkrav har inte heller studenter kunnat anställas som obehöriga lärare, vilket lett till lärosätet har pausat sin antagning till den arbetsintegrerade lärarutbildningen.

Regionens kommuner kan också ha olika behov av kompetensförsörjning, vilket kan påverka lärosätets möjligheter att samarbeta med skolhuvudmännen. Detta gäller speciellt om de större kommunerna i närheten av lärosätet får sin lärarförsörjning säkrad medan kommuner längre bort och med svagare ekonomi kan ha behov av fler lärare men svårare att delta i den arbetsintegrerade lärarutbildningen på grund av budgetbegränsningar.

Stor variation av hur lärosätena utformar utbildningen och samarbetar med skolhuvudmännen

Den reglering av den arbetsintegrerade lärarutbildningen som finns är regleringsbrevets skrivning om syftena med satsningen på utbildningsformen. Av skrivningen framgår att lärarutbildningen ska möjliggöra för studenter att arbeta vid en skola samtidigt som de studerar på en förskolläro- eller lärarutbildning. Vidare anges att studenterna bör arbeta och studera parallellt under mer än hälften av utbildningens längd, men att tiden i arbete respektive studier kan förläggas olika beroende på utbildningens upplägg. I december 2024 tillkom en ändring i högskoleförordningen som anger att lärosäten kan ställa krav på anställning som särskild behörighet för att antas till utbildningen.²⁵

I och med att det saknats regleringar har det växt fram olika sätt att anordna lärarutbildningar i en arbetsintegrerad utbildningsform vid de

²⁵ 7 kap. 8 § 4 och 7 kap. 9 c § förordningen (2024:1304) om ändring i högskoleförordningen (1993:100).

olika lärosäten som ingår i satsningen. Högskolan Dalarna hade sedan tidigare arbetat fram den s.k. Dalamodellen, och modellen har varit en inspirationskälla för flera lärosäten. Några lärosäten hade också tidigare erfarenheter av olika varianter av arbetsintegrerade eller erfarenhetsbaserade utbildningar i samverkan med skolhuvudmän.

I lärosätenas årsredovisningar för åren 2020–2023 kan man följa de förändringar som gjorts under perioden utifrån det enskilda lärosätets förutsättningar och erfarenheter. Förändringarna kan gälla fördelningen mellan studier och arbete, hur antagning sker i relation till skoltjänsten, och hur samarbetet med skolhuvudmän är uppbyggt. Lärosätena verkar dessutom i skilda miljöer när det gäller olika grad av brist på behöriga lärare i regionen, avstånd till närmaste lärosäte, ekonomiska förutsättningar och prioriteringar i regionen. Alla dessa faktorer påverkar hur lärosätet utformar utbildningen och samarbetet med skolhuvudmännen.

Lärosätenas samarbete med skolhuvudmännen kan förstås och beskrivas utifrån i vilken grad man samarbetar och om vilka frågor, samt hur detta påverkar utformningen av utbildningen. Detta nämns både i lärosätenas årsredovisningar och i deras svar på UKÄ:s förfrågan. I det här avsnittet beskriver vi hur lärosätena utformat

- samarbetet mellan lärosäte och skolhuvudmän till omfattning och innehåll
- antagning och skoltjänstgöring, vilken ansvarsfördelning som gäller mellan lärosäte och skolhuvudmän för skolplaceringen
- omfattningen av studier och skoltjänst, det vill säga hur studier och skoltjänstgöring fördelas under utbildningen.

För en översikt med kortfattad information per lärosäte, se bilaga.

Samarbetet mellan lärosäte och skolhuvudman

Karaktern på lärosätenas samarbete med skolhuvudmännen kan översiktligt beskrivas i tre kategorier:

- ett omfattande samarbete på flera nivåer där skolhuvudmän skapar skoltjänster
- ett samarbete kring att anordna kontinuerlig VFU
- ett samarbete med skolhuvudmän med redan yrkesverksamma obehöriga lärare och förskollärare.

Ett omfattande samarbete på flera nivåer där skolhuvudmän skapar skoltjänster

Merparten av lärosätena har byggt upp ett samarbete med skolhuvudmännen i sin region. Samarbetet sker på flera nivåer och över tid, och det rör allt från att kartlägga utbildningsbehov, utveckla

utbildningen, hantera antagning och anställning till att stödja studenter under utbildningen

Högskolan Dalarna, Malmö universitet, Mälardalens universitet och Umeå universitet är exempel på lärosäten med omfattande samarbete för att skapa skoltjänster. Flera lärosäten har specifika och redan etablerade samverkansorgan för att samarbeta med regionens skolhuvudmän. Andra lärosäten har skapat nya forum eller projektgrupper för arbetsintegrerad lärarutbildning. Det är tydligt att det finns behov av en mötesplats där frågor problematiseras utifrån såväl skolhuvudmannens som lärosätets perspektiv; på så sätt kan man få samsyn kring uppdraget samt reflektera och utveckla en praktisknära utbildning. Sådana frågor kan exempelvis gälla utbildningens struktur och revidering av kurser. Dessutom framhålls i årsredovisningarna vikten av kunskap om skolhuvudmännens framtida rekryteringsbehov så att lärosätet kan ta ställning till vilka utbildningar som kan vara möjliga på fem–tio års sikt.

I stort sett alla lärosäten nämner i svaren på UKÄ:s förfrågan att den arbetsintegrerade lärarutbildningen kräver samarbetskanaler inför och under antagnings- och anställningsprocesserna. Exempelvis nämner Högskolan Kristianstad att de skriver avtal med samverkanskommunerna och att det finns en utsedd kontaktperson i varje kommun som tillsammans med högskolans samordnare kontinuerligt hanterar anställnings- och antagningsfrågor.

Utöver arbete med antagning och anställning lyfter lärosätena att det krävs ett kontinuerligt samarbete för att planera och följa upp utbildningen på programnivå så att studentens situation fungerar. I lärosätenas svar nämner exempelvis Högskolan i Gävle och Karlstads universitet om olika former av erfarenhetsseminarier, nätverksmöten och terminsträffar med syfte att utveckla utbildningen. På dessa seminarier och träffar möts lärosätets programansvariga, rektorer, mentorer, VFU-handledare och studenter, och ämnen som avhandlas är exempelvis handledning, utbildningsinnehåll och individuellt stöd utifrån behov. Malmö universitet lyfter i sitt svar att programsamordnaren har en viktig roll. Samordnaren ska vara tillgänglig som en tredje part för att hantera de krav från studenter och rektor som uppstår under en lång och krävande utbildning med parallell skoltjänstgöring.

Ett samarbete kring att anordna kontinuerlig VFU

Arbetsintegrerat lärande är Högskolan Västs övergripande profilriktning och det finns en lång erfarenhet av arbetsintegrerad utbildning vid lärosätet. Exempelvis har högskolan erbjudit yrkeslärarutbildning i en arbetsintegrerad utbildningsform sedan 2011.

Samarbetet med skolhuvudmännen för de arbetsintegrerade utbildningarna hanteras inom ramen för den samverkan som sker för att anordna VFU.

Ett samarbete med skolhuvudmän med redan yrkesverksamma obehöriga lärare och förskollärare

Både Linköpings universitet och Södertörns högskola riktar sig till målgruppen yrkesverksamma som redan har yrkeserfarenhet från skola eller fritidshem som vill läsa en grundlärarutbildning med inriktning mot arbete i fritidshem.

Samarbetet med skolhuvudmännen fokuseras därmed på rekrytering av potentiella studenter, det vill säga att informera och tydliggöra vad högskolestudier innebär och hur de kan påverka den framtida yrkesrollen. Linköpings universitet, som benämner sin utbildning som erfarenhetsbaserad, beskriver i sitt svar att det finns behov av samarbete mellan lärosätet och skolhuvudmännen under studietiden för att se till att studenterna kan kombinera studier och arbete. Dessutom behöver lärosätet och skolhuvudmännen samarbeta om utbildningsinnehållet för att anpassa utbildningen så yrkeserfarenheten tas tillvara.

Ett annat exempel är Högskolan i Borås som tidigt identifierat behovet att samarbeta med omgivande kommuner för att utbilda obehöriga lärare inom fritidsverksamheten. Samarbetet ledde vidare till att högskolan startade en distansbaserad förskollärarytbildning för yrkesverksamma i form av en arbetsplatsförlagd utbildning. Det samarbete som krävs med skolhuvudmännen för utbildningen hanteras inom högskolans övergripande samverkansstrukturer med skolhuvudmän.

Antagning och skoltjänstgöring

Som konstaterats ovan varierar det relativt mycket hur samarbetet mellan lärosäten och skolhuvudmän är utformat. Detsamma gäller för hur antagning till utbildning och skoltjänstgöring eller skolplacering hos skolhuvudman organiseras, vem som initierar processen och om det är en sammanhållen process eller parallella antagnings- och anställningsprocesser. Följande modeller förekommer:

- **Skoltjänstgöringen startar redan i termin ett. Den potentiella studenten ansöker både till utbildningen och till skoltjänst** i en kommun som har tjänster för studenter inom arbetsintegrerad lärarutbildning. Det finns alltså parallella processer för antagning och skoltjänstgöring i samband med utbildningens start så att skoltjänstgöringen kan starta samtidigt som utbildningen. Högskolan Dalarna, Karlstads universitet och Umeå universitet är exempel på lärosäten som använder denna modell. Högskolan Kristianstad har ett liknande upplägg men hos dem finns också möjlighet för studenter på grundlärarutbildningen att ordna sin egen anställning. Högskolan Dalarna har nyligen beslutat om antagning till ett reviderat ämneslärarprogram, inriktning årskurs 7–9 i matematik och idrott och hälsa, med skolanställning som antagningskrav. Detta gör högskolan på grund av den nyligen beslutade förändringen i

högskoleförordningen som möjliggör för lärosäten att ställa krav på anställning.

Upplägget med parallella ansökningar innebär att skolhuvudmannen är delaktig i urvalet av blivande lärare. För att hinna med dessa parallella processer har några lärosäten tidigare lagt antagningen. Inför antagningen går dessa lärosäten ut med information till intresserade sökande.

- **Skoltjänstgöringen startar efter det inledande året. Den potentiella studenten ansöker till utbildningen.** Några lärosäten har heltidsstudier under de två första terminerna vilket ger möjlighet till intervjuförfarande och urval inför skoltjänstgöringen som startar termin 3. Malmö universitet och Mälardalens universitet tillämpar denna modell.

UKÄ noterar att det lyfts fram både i intervjuer med skolhuvudmän och i lärosätenas beskrivningar att det finns otydligheter i rekryterings- och anställningsprocesserna mellan lärosäte och skolhuvudman som kan vålla problem.

- **Studenten uppmuntras söka egen anställning eller genomgår VFU på en VFU-skola.** Högskolan Väst har efter erfarenheter från de första åren inom satsningen av den arbetsintegrerade grundlärarutbildningen frångått kravet på en skoltjänst eller anställning för antagning till utbildningen. I stället uppmuntras studenter att söka en egen tjänst och få den godkänd av högskolan; för detta krävs att tjänsten uppfyller kraven på ”VFU i egen tjänst”.²⁶ Den som inte har en egen tjänst genomför VFU på högskolans VFU-skolor. Utbildningen är upplagd så att studenterna har VFU kontinuerligt under hela utbildningen. Det innebär att högskoleförlagda kurser och VFU-kurser förläggs parallellt med varandra i allra största mån så att pendlingen mellan studier och VFU hela tiden kan ske.

Av svaret från Högskolan Väst framgår att de valt denna modell eftersom de inte vill låta skolhuvudmännens skiftande behov och ekonomi begränsa studentantalet och försvåra långsiktig planering för lärosätet. Det är inte enbart de enskilda skolhuvudmännens behov av nya lärare som skiftar över åren utan också deras budgetförutsättningar kan skifta från år till år.

- **Den potentiella studenten har tidigare yrkeserfarenhet och många har pågående anställning.** De lärosäten som ger utbildningar som riktar sig mot redan yrkesverksamma inom skolan antar därmed studenter som har tidigare yrkeserfarenhet. Högskolan i Borås, Linköpings universitet och Södertörns högskola är exempel på denna

²⁶ Högskolans VFU-enhet tar beslut om anställningen uppfyller kriterierna för ”VFU i egen tjänst”, exempelvis att anställningen är relevant och uppgår till minst 20 procent.

modell. Utgångspunkten är att studenterna fortsätter arbeta under utbildningen, men om det finns ett formellt krav för studenterna att fortsätta sin anställning i skola, fritidshem eller förskola varierar.

Omfattningen av studier och skoltjänst

Det finns vidare en variation i hur lärosätena fördelar studier och skoltjänstgöring under utbildningen:

- **Skoltjänst under hela utbildningen, ofta 50 procent tjänstgöring och 75 procent studier.** Fyra av lärosätena fördelar skoltjänstgöringen jämnt över hela utbildningen med start från termin 1 med 75 procent studier och 50 procent tjänstgöring. Det gäller Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Karlstads universitet och Umeå universitet.
- **Enbart studier under första året och därefter parallella studier och skoltjänstgöring.** Tre lärosäten anordnar utbildningen med minst heltidsstudier under termin 1 och 2 och från termin 3 genomförs utbildningen med exempelvis 50 procent studier och 50 procent skoltjänst; denna fördelning har Malmö universitet och Mälardalens universitet. Högskolan Kristianstads ämneslärarutbildning med inriktning årskurs 7–9 har ett särskilt upplägg med 125 procent studier under det första året och därefter 75 procent studier och 50 procent skoltjänst.
- **Studier under sommartermin.** Flera av lärosätena använder en eller flera sommarterminer till sommarkurser för att inte förlänga den totala studietiden alltför mycket. Ett exempel är att den fyraåriga grundlärarutbildningen med inriktning årskurs 4–6 då kan genomgå under fem år. I ett svar från ett lärosäte nämns dock att nyttan av sommarterminen diskuteras.
- **Möjlighet till parallellt yrkesarbete.** De lärosäten som har redan yrkesverksamma som målgrupp har varierande grad av formella krav på fortsatt skoltjänstgöring under utbildningen. Linköpings universitet och Södertörns högskola skriver dock i sina svar att de flesta av deras studenter fortsätter sin anställning under utbildningen. Studenter vid den arbetsintegrerade förskollärarutbildningen vid Högskolan i Borås förutsätts ha tillgång till en förskoleverksamhet där de löpande kan genomföra kursuppgifter. Om så inte är fallet erbjuds studenten övergång till den reguljära förskollärarutbildningen. Av svaret från Högskolan Väst framgår att det är vanligt att skolhuvudmannen beviljar 60 procent tjänstledighet under terminstid så att barnskötare, fritidsledare och förskollärare kan läsa för att bli behöriga lärare i fritidshem.

När det gäller studietakt, kan lärosätena välja en studietakt som är lämplig för parallellt yrkesarbete. Högskolan Väst är ett exempel på detta. De ger yrkeslärarutbildningen med en studietakt om 75 procent.

UKÄ:s reflektioner om kartläggningen

Kartläggningen ger oss en bild av de utbildningar som anordnas inom satsningen, de studenter som påbörjat utbildningen och hur utbildningarna och samarbetet med skolhuvudmän är utformat. Utifrån kartläggningen gör vi följande reflektioner om i vilken mån satsningens syfte att locka fler till lärarutbildningarna uppnås och om utbildningarna finns tillgängliga i hela landet.

Arbetsintegrerad lärarutbildning kan locka fler till lärarutbildning.

Den övervägande delen av de studenter som vi samtalade med hade först efter andra högskolestudier eller lärarvikariat fått höra om den arbetsintegrerade lärarutbildningen. De beskrev det som att läraryrket inte varit ett förstahandsval direkt efter att de gått ut gymnasieskolan utan att de börjat tänka på läraryrket som ett alternativ först senare. Möjligheten att studera till lärare och samtidigt arbeta inom skolan har varit viktig för den som inte längre har något studielån kvar eller den som har en större försörjningsbörda. Några studenter refererade till att de varit etablerade i yrkeslivet men behövt yrkesväxla, och att utbildningsformen gett dem möjlighet att utbilda sig till lärare med viss försörjning. Några studenter menade att det varit avgörande att de inte behövt flytta utan att utbildningen gett möjlighet till studier på distans och arbete i en skola på hemorten. *UKÄ kan inte fastslå att dessa studenter inte skulle ha valt att läsa en reguljär lärarutbildning, men det framträder en samstämmig bild från samtal med studenter på att utbildningsformen är viktig för deras val att läsa en lärarutbildning.*

Det finns tecken på att arbetsintegrerade lärarutbildningar rekryterar delvis andra studenter än reguljära lärarutbildningar.

Underlaget är fortfarande för litet för att det ska vara möjligt att dra några säkra slutsatser, men det finns vissa indikationer från registerdata som stöds av uttalanden från studenter, skolhuvudmän och lärosäten. Det handlar om att studenterna som söker till den arbetsintegrerade grundlärarutbildningen i högre grad är män, något äldre och har föräldrar med en lägre utbildning om man jämfört med det totala antalet grundlärarstudenter. *UKÄ noterar att det tillför något positivt för läraryrket att fler män lockas till en utbildning med ojämn könsfördelning och att rekrytering kan breddas så att man når fler äldre studenter och studenter med en större variation vad gäller utbildningsbakgrund.*

Utbildningsformen når stora delar av landet vilket ger möjlighet även för studenter som bor långt från högskoleorter. Satsningen innebär att medel fördelas till lärosäten i hela Sverige. Detta möjliggör för lärosätena att utveckla samarbeten i stora delar av landet. De skolhuvudmän som samarbetar med lärosäten om arbetsintegrerad lärarutbildning återfinns i de flesta regioner. *UKÄ noterar att det finns möjlighet för studenter att genomföra en arbetsintegrerad lärarutbildning i stora delar av landet. Flera lärosäten har någon form*

av distansbaserad undervisning och lokal skoltjänstgöring vilket ökar tillgängligheten till lärarutbildning.

Hur många studenter som kan antas är beroende av antalet skoltjänster som skolhuvudmännen kan erbjuda. Faktorer som kan påverka antalet skoltjänster är det lokala lärarförsörjningsbehovet, skolhuvudmännens ekonomiska situation och samarbetet mellan lärosäte och skolhuvudman. Våra intervjuer visar att det i vissa delar av landet där det råder stor brist på behöriga lärare finns ett stort engagemang för att samarbeta om en arbetsintegrerad lärarutbildning och bereda skoltjänster till studenter. På detta sätt kan skolhuvudmän säkra sin lokala lärarförsörjning. Samtidigt visar årsredovisningarna på ett minskande antal nybörjare som påbörjar arbetsintegrerad lärarutbildning, vilket har sin förklaring i skolhuvudmännens begränsade ekonomiska situation. Vidare är ett tätt och förtroendefullt samarbete en avgörande förutsättning, något som både skolhuvudmän och lärosäten är överens om. *UKÄ noterar att den lokala lärarbristen, skolhuvudmännens ekonomiska situation och i vilken grad skolhuvudmännen är delaktiga i ett samarbete kring utbildningen, är faktorer som kan påverka skolhuvudmännens möjligheter och prioriteringar för att skapa skoltjänster.*

Vilka utbildningar som bedrivs är beroende av skolhuvudmännens behov av behöriga lärare. Utbildningsutbudet anpassas därmed naturligt efter behovet. Vi noterar att möjligen kan det stora antalet nybörjare inom grundlärarutbildning med inriktning mot arbete i fritidshem ha sin grund i att satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning sammanföll med att behörighetskravet för lärare i fritidshem infördes, med en stor brist på behöriga fritidslärare som följd. *UKÄ lyfter frågan om detta kan leda till planeringssvårigheter för lärosätena om de utbildningar som kan ges som arbetsintegrerade lärarutbildningar är beroende av den lokala bristen på behöriga lärare hos skolhuvudmännen.*

Hur många studenter som kan antas och till vilka utbildningar påverkas också av lärosätets utformning av samarbetet med skolhuvudmän. Antalet helårsstudenter ökar inte lika mycket som de första åren i satsningen och alla lärosäten antar inte längre nya studenter. Även om det finns en generell nedgång i antalet sökande till lärarutbildningar, noterar UKÄ att de lärosäten som har flest helårsstudenter är de som antingen utformat den arbetsintegrerade utbildningen i relation till VFU eller riktar sig till redan yrkesverksamma i skolan. *UKÄ noterar att lärosäten som inte har utformat den arbetsintegrerade lärarutbildningen med skoltjänstgöring utan snarare utvecklat utbildningens VFU eller riktar sig till en målgrupp med tidigare lärarerfarenhet inte begränsas i antal möjliga studenter som kan antas i lika hög grad.*

Bedömning av utbildningsformens kvalitet

I det här kapitlet tittar vi på frågan hur utbildningsformens kvalitet påverkas utifrån två syften med arbetsintegrerad lärarutbildning - i vilken mån kvaliteten i utbildningarna ökar genom en stärkt koppling mellan teori och praktik samt i vilken mån studenterna får erfarenhet inför det kommande yrkeslivet.

Kapitlet innehåller en redovisning av de underlag vi har fått i intervjuer och samtal med skolhuvudmän, studenter och personal vid lärosätena. Studenterna som UKÄ samtalade med kommer främst från grundlärarutbildning med inriktning mot årskurs 4–6 och studerar på en arbetsintegrerad lärarutbildning med skoltjänstgöring. I kapitlet presenterar vi deras erfarenheter av styrkor och svagheter med arbetsintegrerad lärarutbildning samt deras syn på hur utbildningen förbereder för yrkeslivet, studietakt och arbetsbelastning.

Dessa röster ligger till grund för bedömningen av utbildningsformens kvalitet i form av reflektioner i slutet av detta kapitel.

En gemensam bild trots olika perspektiv

Skolhuvudmän ser värdet av att koppla ihop teori och praktik i utbildningen

Den stärkta kopplingen mellan teori och praktik i den arbetsintegrerade lärarutbildningen ger enligt **skolhuvudmännen** väl förberedda legitimerade lärare med upp till fem års arbetslivserfarenhet från skolan. Att studenterna under utbildningen har kunnat koppla ihop teori och praktik ger mer och bättre förberedelse för läraryrket. Skolhuvudmännen uttrycker att studenterna har fått god insyn i skolans vardag eller med andra ord den arbetsmiljö som är i skolan. Därmed är studenterna som gått en arbetsintegrerad lärarutbildning tryggare och mer förberedda på de utmaningar som finns i skolan än vad studenter på de reguljära lärarutbildningarna är. Som exempel nämns att de studenter som går den arbetsintegrerade lärarutbildningen får mer tid att öva sig på flera av de områden som är centrala för yrket, så som konflikthantering, vilket de som går en reguljär utbildning inte alltid hinner med under den verksamhetsförlagda utbildningen. Enstaka skolhuvudmän påpekar att kopplingen mellan teori och praktik även innebär en återkoppling till lärosätet om vad som händer i skolan.

De till övervägande del positiva erfarenheterna av utbildningen som de intervjuade skolhuvudmännen ger exempel på, återfinns också i rapporten *Rektorers erfarenheter av arbetsintegrerad lärarutbildning*²⁷ som gavs ut av Umeå universitet 2023. Tio rektorer har där intervjuats om sina erfarenheter av arbetsintegrerad lärarutbildning. Rektorerna ombads bland annat att lyfta fram fördelar och nackdelar med arbetsintegrerad lärarutbildning. Det framgår att rektorerna är positiva till arbetsintegrerad lärarutbildning. De påpekar att studenterna hinner vara med om och pröva mycket som en student normalt inte hinner under praktikperioderna. Studenterna blir mer erfarna och bättre rustade för jobbet genom den här utbildningsformen. Rektorerna lyfter också att det är utvecklande även för kollegiet, att ha en som har en fot i akademien och är insatt i de senaste rönen. Studenterna blir kvar en längre tid i skolan under skoltjänstgöringen, vilket är bra för skolutvecklingen.

Studenter kopplar teori och praktik kontinuerligt

På frågan om vilket mervärde det ger att gå en lärarutbildning och samtidigt arbeta på en skola svarar **studenterna** bland annat att de får möjlighet att koppla teori och praktik genom att testa alla tips de får i de teoretiska delarna av utbildningen. De menar att de genom att testa sig fram med en elevgrupp får bättre kännedom om sig själva och hur de är som lärare. Andra studenter lyfter att de får erfarenhet av allt det som inte ingår i utbildningen men som ingår i yrket, såsom dokumenteringsbördan, hur man hanterar vårdnadshavare och samarbete skola–fritids–socialtjänst. En student pekar på att de även kan ta med sig sina praktiska erfarenheter från skolan in i utbildningens mer teoretiska delar. Som exempel nämner studenten en kurs i specialpedagogik som berörde autism och där hon, när hon fick litteraturlistan, insåg att hon redan hade en hel del erfarenhet av kursinnehållet från skolan. För studenter är det uppskattat att vid ett seminarium kunna diskutera och relatera till det som de som studenter har mött under praktiken, snarare än att enbart diskutera utifrån de exempel som ges från litteraturen. En annan student menar att det borde vara obligatoriskt att arbeta under utbildningen då många nytexaminerade får en chock när de börjar arbeta. Som studenter på en arbetsintegrerad lärarutbildning vet de hur de ska tolka och hantera elever och de har också redan samlat på sig en hel del undervisningsmaterial när de börjar arbeta. På så vis blir inte den första tiden som nytexaminerad lärare lika utmanande, och praxischocken som många vittnar om uteblir.

²⁷ Rektorers erfarenheter av arbetsintegrerad lärarutbildning, Katarina Markström, Umeå universitet (Dnr FS 1.6.2-1918-23)

Personal på lärosäten lyfter att utbyten berikar och leder till högre kvalitet

Personal på lärosätena bekräftar att arbetsintegrerad lärarutbildning innebär kontinuerliga möten mellan teori och praktik, utbildning och yrke som studenterna ges möjligheter att reflektera över tillsammans med medstudenter och lärarutbildare. Kopplingen mellan teori och praktik blir på så sätt tydligare. Studenterna får möjlighet att tillämpa moment från ämneskurserna omgående med sina elever, och de prövar och omprövar undervisningsidéer. Studenterna får också möjlighet att följa elevgrupper och deras utveckling över tid. De kan lättare utvärdera sin egen verksamhet och se mer långsiktiga konsekvenser av val de gör. Utbildningen pågår inte bara i lärsituationer med elever utan också i det kollegiala på ett sätt som är svårt att uppnå i reguljär lärarutbildning. De arbetsintegrerade lärarutbildningarna ger studenterna stor erfarenhet och medför att de är färdiga lärare vid examen. Studenterna slipper praxischocken efter avslutad utbildning och stannar förhoppningsvis längre i yrket. Chocken kommer i stället under utbildningen när de har handledning och stöd. Flera personer betonar att kvaliteten i utbildningen är högre i de arbetsintegrerade lärarutbildningarna i och med den tätare kopplingen mellan teori och praktik.

Personalen på lärosätena lyfter också fram och beskriver hur den arbetsintegrerade utbildningen leder till att studenterna tar med sig intressanta frågor och utmaningar tillbaka till lärosätet. Detta skapar möjligheter att fördjupa samtalet om det som sker i undervisningen med elever under seminarier på lärosätet. Detta ger också lärosätena underlag att utveckla sina teoretiska kurser mot ett mer aktuellt och praktiskt innehåll. De arbetsintegrerade lärarutbildningarna har lett till samverkan med skolhuvudmän, rektorer och lärare som också för med sig lärdomar som kommer den reguljära lärarutbildningarna till del. Personalen på lärosätena pekar på att rektorer på skolor vittnar om att aktuell forskning från utbildningen når ut till verksamma lärare och skolor genom studenterna och att studenterna i arbetslagen bidrar i olika utvecklingsfrågor.

Skolhuvudmännen ser att studenterna är väl förberedda för läraryrket

Skolhuvudmännen är överens om att den arbetsintegrerade lärarutbildningen ger studenter som är bättre förberedda inför läraryrket. Genom att delta i allt som händer på skolan, så som regelbunden kontakt med elevgrupper, umgänge med kollegor, arbetsplatsträffar (APT) och möten med föräldrar, skapar studenterna sig en tydlig yrkesidentitet redan tidigt i utbildningen. Studenterna får se olika lärarstilar och olika sätt att utforma undervisningen och de får också tid att reflektera över hur de själva är som lärare. Skolhuvudmännen betonar att studenterna utvecklar sitt ledarskap under tiden i skolan och att de blir mer och mer trygga i sin lärarroll. De får den så kallade praxischocken redan under sin

utbildning där det finns möjlighet att få vägledning och stöd. Detta menar man, minskar risken att de hoppar av yrket.

Skolhuvudmännen berättar att det är viktigt att det finns en struktur som ger bra förutsättningar för verksamheten att ge studenterna det stöd de behöver för att både arbeta och studera. I detta sammanhang vittnar flera av skolhuvudmännen om att de initialt hade en inlärningskurva som arbetsgivare, men att organisationen numera fungerar bättre och framför allt är rektorns roll och inställning viktig. Mängden undervisning i skoltjänstgöringen kan behöva anpassas utifrån varje students förutsättningar. Dels efter vilken erfarenhet de har sedan tidigare, dels under utbildningens gång för att den samlade arbetsbördan inte ska bli för stor. Skolhuvudmännen nämner särskilt vikten av ett gediget stöd i början av utbildningen och en genomtänkt planering av den verksamhetsförlagda utbildningen. Bra mentorer och handledare är avgörande. I likhet med skolhuvudmännens interna organisation har samarbetet och dialogen med lärosätet utvecklats sedan start.

Studenterna utvecklas som lärare redan under utbildningen

Studenterna betonar möjligheten att i sin skoltjänst testa det de lär sig på de teoretiska kurserna på lärosätena. Flera studenter använder uttrycket *learning by doing*. De beskriver hur de utvecklas som lärare under utbildningen, men också att de genom att arbeta på en skola får erfarenheter som inte ingår i utbildningen, men som ingår i yrket. De vet vad det innebär att arbeta som lärare och kommer till skillnad från studenter på de reguljära lärarutbildningarna inte att drabbas av praxischock. Studenterna ser det som en merit att ha gått en arbetsintegrerad lärarutbildning. Flera ser också att de har en möjlighet att få jobb där de har sin skoltjänst.

Även om de studenter vi har pratat med är positiva till utbildningsformen, lyfter de områden där det finns utrymme för förbättring. Till exempel saknas det tydliga arbetsbeskrivningar i avtalen mellan lärosäte och skolhuvudmän, vilket leder till att studenter på olika skolor får olika förutsättningar. Några studenter används som resurser, några vikarierar och andra arbetar som lärare. Det finns exempel på studenter som redan från start förväntats arbeta som lärare med stort eget ansvar, och här anser studenterna att arbetsbelastningen under första terminen eller året bör vara mindre och att studenten bör få gå bredvid. Den verksamhetsförlagda utbildningen behöver på ett bättre sätt integreras i skoltjänsten så att studenten inte rycks bort från den vanliga lärartjänsten. VFU bör kunna valideras, särskilt senare i utbildningen, vilket också skulle göra utbildningstiden kortare. Studenterna konstaterar att studietakten skiljer sig åt mellan lärosäten.

Inskolning över längre tid minskar praxischocken

Personalen på lärosätena är överens om att arbetsintegrerad lärarutbildning ger studenterna yrkeserfarenhet. Studenterna får en helhetsbild av skolan som arbetsplats och förståelse för skolans årshjul. De beskrivs redan tidigt i utbildningen som en kollega. En person beskriver utbildningen som en långsam inskolning i yrket med stöd eller en fyra år lång mentorsperiod. En annan person säger att utbildningen ger både välutbildade och erfarna lärare på fem år. Personalen på lärosätena är också överens om att praxischocken minskar och att chansen att dessa lärare stannar i yrket ökar. Utbildningarna ger hållbara lärare som är väl förberedda för lärargärningens utmaningar.

UKÄ:s reflektioner kring bedömning av utbildningsformens kvalitet

Två av de syften satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning har är att öka kvaliteten i utbildningarna genom att kopplingen mellan teori och praktik stärks samtidigt som studenterna får yrkeserfarenhet. UKÄ gör följande reflektioner och bedömningar om utbildningsformens kvalitet.

En tydlig koppling mellan teori och praktik och mellan utbildning och yrke gynnar en utbildnings kvalitet. UKÄ:s samtal och intervjuer med skolhuvudmän, studenter och personal på lärosätena visar att det finns en gemensam bild av att det i de arbetsintegrerade lärarutbildningarna finns en tydlig koppling mellan teori och praktik och mellan utbildning och yrke. Alla är också överens om att utbildningarna ger yrkeserfarenhet som minskar praxischocken och ökar chansen att lärarna stannar i yrket. Efter de utvärderingar av lärarutbildningar som UKÄ genomförde under 2016–2022 och den efterföljande analysen²⁸ där UKÄ lyfter fram gemensamma behov på nationell och lokal nivå som gäller lärarutbildningar generellt. I analysen identifierade UKÄ bland annat vikten av professionskompetens för att öka kvaliteten på lärarutbildningar, med andra ord att säkerställa den koppling som behöver finnas mellan teoretiska kunskaper och professionen i skola, förskola och fritidshem. *UKÄ ser på arbetsintegrerad lärarutbildning som ett exempel på ett pedagogiskt upplägg som möjliggör en starkt koppling mellan teori och praktik samtidigt som studenterna får yrkeserfarenhet. Därmed konstaterar vi att utbildningsformens kvalitet påverkas positivt av att dessa två syften med arbetsintegrerad lärarutbildning uppfylls.*

Skoltjänstgöringens omfattning och karaktär skulle kunna spela roll för kvaliteten. Det är värt att notera att samtalen som ligger till grund för bedömningen om syftena uppnås fokuserar på de arbetsintegrerade lärarutbildningar som inkluderar parallell skoltjänstgöring. Det är i första

²⁸ Lärarutbildningarna: Kvalitet, utmaningar och strategier 2016–2022, Rapport 2023:9, Universitetskanslersämbetet

hand kring dessa utbildningar som det råder konsensus om att kvaliteten i utbildningarna ökar genom en stärkt koppling mellan teori och praktik samtidigt som studenterna får yrkeserfarenhet. För att kunna bedöma utbildningsformens kvalitet närmare behövs en mer detaljerad granskning av hur de olika varianterna av arbetsintegrerad lärarutbildning påverkar utbildningarnas kvalitet beroende på skoltjänstgöringens omfattning och karaktär. Andra kvalitetsindikatorer som med fördel skulle kunna ingå i en framtida uppföljning skulle kunna vara avhopp i utbildningen och kvarvaro i yrket, vilket tidigast kan genomföras ett par år efter att de studenter som antogs 2020 har tagit examen. *UKÄ menar att det i en framtida uppföljning av arbetsintegrerad lärarutbildning skulle vara värdefullt att granska vilken roll skoltjänstgöringens omfattning och karaktär spelar för utbildningarnas kvalitet.*

Att tänka på vid bedömning av utbildningsformens kvalitet.

Studenterna på de arbetsintegrerade lärarutbildningarna jämförs i samtalen och intervjuerna ofta med nytexaminerade studenter från de reguljära lärarutbildningarna. *UKÄ menar att en mer rättvis jämförelse skulle vara att jämföra med studenter från den reguljära lärarutbildningen som med stöd av en mentor har genomgått sin introduktionsperiod i enlighet med Skolverkets föreskrifter.*

Skolhuvudmännen har blivit bättre på att anpassa

skoltjänstgöringen. Den kritik som studenterna riktar mot utbildningen vad avser arbetsuppgifter och arbetsbelastning i skoltjänstgöringen i början av utbildningen speglas i stor utsträckning av skolhuvudmännen som säger att de hade en inlärningskurva när utbildningarna startade. *Det är UKÄ:s uppfattning att de studenter som påbörjar sin arbetsintegrerade lärarutbildning nu erbjuds en bättre introduktion och att många skolor erbjuder en individuell anpassning av arbetsuppgifter. UKÄ ser dock fortfarande behov av ytterligare reglering, särskilt från studenternas rättssäkerhetsperspektiv.*

Bedömning av förutsättningar på lång sikt

I detta kapitel ska vi besvara frågorna om i vilken mån arbetssätt och samordningsformer har utvecklats vid lärosätena och om hur förutsättningarna ser ut för att fortsätta ge arbetsintegrerad lärarutbildning på lång sikt.

Kapitlet innehåller en redovisning med utgångspunkt i lärosätenas årsredovisningar och lärosätenas skriftliga svar på UKÄ:s förfrågan om behov av fortsatta medel. Andra underlag har vi fått i samtal med lärosätenas representanter i Nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning (NEAL) och i intervjuer med skolhuvudmän. I kapitlet presenterar vi deras erfarenheter av och synpunkter på samarbetet mellan lärosätet och skolhuvudmännen idag och förutsättningarna för att det ska fungera på längre sikt.

Dessa underlag ligger till grund för bedömningen av förutsättningarna för att fortsätta ge arbetsintegrerad lärarutbildning på lång sikt i form av reflektioner i slutet av detta kapitel.

Utbildningar och samarbete med skolhuvudmän har utvecklats åt olika håll

I kapitlet Kartläggning av utbildningsformen och samarbetet med skolhuvudmännen framgår att respektive lärosäte utvecklat sin utbildning utifrån sina egna förutsättningar och tidigare erfarenheter av en arbetsintegrerad utbildningsform. Det finns därmed en stor variation i hur lärosätena utformar utbildningen och samarbetar med skolhuvudmännen. Av kartläggningen framgår att karaktären på lärosätenas samarbete med skolhuvudmännen översiktligt kan beskrivas i tre kategorier:

- ett omfattande samarbete på flera nivåer där skolhuvudmän skapar skoltjänster
- ett samarbete kring att anordna kontinuerlig VFU
- ett samarbete med skolhuvudmän med redan yrkesverksamma obehöriga lärare och förskollärare.

Valet av samarbetsform har påverkat antalet studenter som har kunnat antas till utbildningarna. De lärosäten som har valt att samarbeta kring en kontinuerlig VFU samt de lärosäten som har valt att samarbeta med skolhuvudmän med redan yrkesverksamma obehöriga lärare och

förskollärare har antagit nästan två tredjedelar av det totala antalet nybörjare på de arbetsintegrerade lärarutbildningar som ingår i satsningen. Det innebär att drygt en tredjedel av nybörjarna antogs till en utbildning där skolhuvudmän har skapat skoltjänster.

Det framgår att det finns fortsatta behov både av att utveckla och att underhålla det kontinuerliga samarbete som krävs kring den arbetsintegrerade lärarutbildningen för att kontakterna ska fungera i alla led från lärosätets lärare och kursansvariga, studenter, skolhuvudman och skolans rektor till mentor och VFU-handledare.

Särskilda medel behövs för att fortsätta bedriva arbetsintegrerad lärarutbildning

Det finns flera aspekter av den arbetsintegrerade lärarutbildningen som gör den extra kostsam jämfört med reguljär lärarutbildning och på frågan **Vad behövs för att lärosätet ska kunna fortsätta bedriva AIL utan särskilda medel?** är det inget lärosäte som svarar att det finns möjlighet att fortsätta utan särskilda medel.

Lärosätena anger i årsredovisningarna och de skriftliga svaren en rad skäl till varför de arbetsintegrerade lärarutbildningarna är mer arbetskrävande och mer kostsamma.

Särskilda medel behövs för att **bevara samarbetet med skolhuvudmän** eftersom det krävs ett stabilt samarbete mellan lärosäte, skolhuvudman och skola. För att bevara samarbetet krävs kontinuerligt arbete. Den höga personalomsättningen hos skolhuvudmän och på skolor leder till behovet av ett kontinuerligt arbete, exempelvis med att ge introduktion för personer som är nya i sin roll och som ska ta ansvar för sitt uppdrag. För att samarbetet ska fungera behöver det byggas på tillit och förståelse för varandras behov och förutsättningar.

De arbetsintegrerade lärarutbildningarna har ett stort behov av **samordning på lärosätet**, till exempel en projektledare som ansvarar för samverkan och kommunikation med alla inblandade parter.

Även Högskolan Väst som ger en utbildning som inte innebär att studenten har en anställning utan har ett samarbete med skolhuvudmän kring att anordna kontinuerlig VFU uppger att det är mer resurskrävande att **samplanera med VFU-skola**. Utan extra medel kan högskolan inte ge utbildningen i nuvarande form.

Linköpings universitet som ger en erfarenhetsbaserad lärarutbildning utan krav på anställning lyfter att de behöver extra medel för att säkerställa både **rekryteringen och genomförandet** av utbildningen. Det handlar om att nå ut till målgruppen redan yrkesverksamma genom att marknadsföra utbildningen och etablera samarbete med skolhuvudmän.

Vikten av **ett nationellt samarbete** i form av NEAL betonas av lärosätena. NEAL är ett forum för reflektion och bidrar till utveckling av den egna arbetsintegrerade lärarutbildningen.

Studentgrupperna är små och **utbildningen bär inte sina kostnader**. Personal på lärosätena berättar om att det tyvärr är svårt att få till samläsning med studenter på de reguljära lärarutbildningarna. De arbetsintegrerade lärarutbildningarna kräver ett annat upplägg på grund av bland annat en annan studietakt eller att studenterna bara är på plats vissa dagar i veckan.

Lärosätena tar också upp att särskilda medel även fortsättningsvis behövs för att täcka behovet av **fortsatt utveckling av de arbetsintegrerade lärarutbildningarna**. De ger ett antal konkreta exempel på sådan utveckling: arbeta fram en internetbaserad lösning för samarbete mellan högskola och skola; utveckla ämnesdidaktiska kurser i arbetsintegrerad lärarutbildning; ta tillvara erfarenheter från de arbetsintegrerade utbildningarna för att utveckla den praktiska metodiken i reguljära lärarutbildningar; ta fram en metod för att integrera VFU i skoltjänstgöringen; utveckla former för träffsäker rekrytering; kompetensutveckla VFU-handledares bedömningskompetens i de fall de handleder och bedömer en student som också är en kollega. Lärosätena lyfter också behovet av återkommande utvärdering för att bibehålla kvaliteten.

Förutsättningar på lång sikt

När vi ser närmare på förutsättningarna för att ge arbetsintegrerad lärarutbildning på lång sikt ger **lärosätena** i årsredovisningarna, de skriftliga svaren och i synpunkter från mötet med NEAL en delvis diversifierad bild.

Svårt för lärosäten att bedriva utbildningar som är beroende av skolhuvudmännens ekonomi och behov. Flera lärosäten beskriver att de har haft ett begränsat antal antagningsomgångar och att de inte har några planer på att starta en ny omgång eller att de har pausat antagningen. Andra lärosäten beskriver att de inte når tidigare uppsatta rekryteringsmål och att studentkullarna minskar. Det finns flera anledningar till detta. Skolhuvudmännens ekonomi och behov väger tungt, då de inte har ekonomiska möjligheter att anställa studenter. Några lärosäten uppger att de skolhuvudmän de samarbetar med inte längre har brist på behöriga lärare, vilket tidigare har drivit skolhuvudmännen att medverka. Vad gäller ämneslärarutbildning mot årskurs 7–9 har de ämneskombinationer²⁹ som skolhuvudmännen efterfrågar färre sökande, vilket leder till att grupperna blir små eller att lärosätet väljer att inte starta utbildningen alls. Det finns exempel på att ett lärosäte saknar examenstillstånd för de lärarutbildningar som efterfrågas av

²⁹ Ämneskombinationer inom STEM (Science, technology, engineering and mathematics).

skolhuvudmännen de samarbetar med. Något lärosäte skriver att validering är kostsamt. Sammantaget drar många lärosäten slutsatsen att det inte är hållbart alternativt att det är väldigt svårt att bedriva utbildningar som utgår från skolhuvudmännens ekonomi och behov. Lärosätena föreslår att skolhuvudmännen borde få riktade medel för till exempel bidrag till studenternas löner. De betonar också att även i de fall de har pausat antagningen finns det fortfarande behov av särskilda medel för att täcka ökade kostnader för de studenter som fortfarande studerar på utbildningen.

Faktum är att fyra av de sju lärosäten som ger arbetsintegrerad lärarutbildning i form av ett omfattande samarbete mellan lärosätet och skolhuvudmännen där kommunerna har skapat skoltjänster redovisar i årsrapporterna att de har slutat anta studenter till utbildningarna och inte heller har för avsikt att anta fler studenter. Högskolan i Gävle antog studenter senast 2020, Karlstads universitet och Mälardalens universitet antog studenter senast 2022. Till detta kommer att Malmö universitet har pausat antagningen 2024 och uppger att det är tveksamt om de kommer att anta studenter 2025.

Andra lärosäten beskriver att de fortsätter anta studenter enligt prognos och att de har ett väl fungerande samarbete med engagerade skolhuvudmän. Gemensamt för dessa lärosäten är att de arbetsintegrerade lärarutbildningarna ger kommuner i glesbygd en möjlighet att i förlängningen rekrytera legitimerade lärare.

De lärosäten som bedriver erfarenhetsbaserade lärarutbildningar som riktar sig till redan yrkesverksamma skriver att de har för avsikt att fortsätta bedriva dessa utbildningar så länge det finns ett studentunderlag. De betonar dock att en förutsättning är att de fortsatt får särskilda medel för samordning, utveckling och rekrytering.

Skolhuvudmännen understryker vikten av att lärosätena har resurser att ta huvudansvaret för samarbetet och vårda modellen.

När skolhuvudmännen i intervjuer svarar på frågan om vilka förutsättningar som finns för ett långsiktigt samarbete med lärosätet om arbetsintegrerad lärarutbildning betonar de fungerande samarbetsformer. Flera beskriver att de tillsammans med lärosätena har arbetat fram bra strukturer och kommunikationsvägar och ger exempel på grupper som träffas regelbundet, exempelvis rektorsträffar och handledarträffar. Skolhuvudmännen understryker vikten av att lärosätena har resurser att ta huvudansvaret för samarbetet och vårda modellen. Det är ett omfattande arbete med många inblandade. Ett fåtal skolhuvudmän nämner att de skulle behöva bidrag till framför allt löner för att anställa studenter.

Det framkommer också i intervjuerna att **kommunernas förutsättningar och behov ser olika ut**. En skolhuvudman i en glesbygdskommun uttrycker att de behöver fler behöriga lärare i förskola

och på fritidshem samt fler grund- och ämneslärare. Kommunen har få behöriga lärare och det är långt till närmaste lärosäte så studenter i närområdet fångas inte upp. Denna kommun skulle gärna arbeta med fler utbildningar då samarbetet kring de arbetsintegrerade lärarutbildningarna är en förutsättning för dem att rekrytera lärare. En annan skolhuvudman i en storstadskommun beskriver hur de har övertalighet bland lärare. De minskande elevkullarna har gjort att det inte längre är svårt att rekrytera behöriga lärare. Kommunen kan inte motivera att fortsätta samarbetet kring en kostsam utbildning. Det är också ett etiskt dilemma när de säger upp obehöriga lärare. Om kommunen säger upp studenterna kan de inte fortsätta studera. En skolhuvudman får medhåll av flera när hon säger att i och med starten av utbildningarna KPU60 och KPU75 minskade behovet av en arbetsintegrerad utbildning för ämneslärarexamen.

UKÄ:s reflektioner kring bedömning av förutsättningar på lång sikt

Satsningen syftar till att utveckla arbetssätt och samordningsformer för arbetsintegrerad lärarutbildning vid lärosätena. UKÄ gör följande reflektioner och bedömningar om utbildningsformens förutsättningar på lång sikt.

Gemensamt för de arbetsintegrerade lärarutbildningarna är att de är mer arbetskrävande och mer kostsamma än de reguljära lärarutbildningarna. Detta trots att det finns en stor variation i hur lärosätena utformar utbildningen och samarbetar med skolhuvudmännen. Underlagen visar dock att kostnaderna varierar mellan de olika samarbetsformerna. Vad gäller de utbildningar där skolhuvudmännen skapar skoltjänster har de inte bara ett mer omfattande samarbete utan också ett färre antal studenter som resulterar i små undervisningsgrupper. Detta sammantaget gör dem mer kostsamma. *UKÄ:s bedömning är att endast ett fåtal, om några, arbetsintegrerade lärarutbildningar skulle komma att ges på längre sikt om regeringen inte även fortsättningsvis tillför särskilda medel. De utbildningar som ges av lärosäten som har valt att samarbeta kring att anordna kontinuerlig VFU samt de lärosäten som har valt ett samarbete med skolhuvudmän med redan yrkesverksamma lärare, har ett större antal studenter och därmed sannolikt något bättre förutsättningar att finansiera de extra kostnader som följer av utbildningsformen om de särskilda medlen skulle utgå eller vara mindre till sin omfattning.*

Problemet med att lärosätena har svårt att få till samläsning med studenter på de reguljära lärarutbildningarna då de arbetsintegrerade lärarutbildningarna kräver ett annat upplägg på grund av bland annat en annan studietakt eller att studenterna bara är på plats vissa dagar i veckan delas med andra satsningar på alternativa vägar till läraryrket såsom Vidareutbildning av lärare (VAL), Utlandsutbildade lärares vidareutbildning (ULV) och Kompletterande pedagogisk utbildning

(KPU). UKÄ reflekterar över att det kanske kan finnas möjlighet att utveckla samarbetsformer mellan de arbetsintegrerade lärarutbildningarna och dessa olika satsningar på vägar till läraryrket för att öka effektiviteten och få ner kostnaderna.

NEAL är ett viktigt forum som bidrar till utveckling. Trots att det finns en stor variation i hur lärosätena utformar utbildningen och samarbetar med skolhuvudmännen är det tydligt att NEAL är mycket uppskattat av lärosätena och ett forum för reflektion som bidrar till utvecklingen av de arbetsintegrerade lärarutbildningarna. UKÄ noterar att den plattform för erfarenhetsutbyte som NEAL utgör är viktig för en fortsatt utveckling av utbildningarna och för samarbetet mellan lärosätena.

Skolhuvudmännens ekonomi och behov styr och är avgörande för hur framgångsrika lärosätena har varit att genomföra utbildningarna och hur de ser på möjligheterna att fortsätta på lång sikt. De lärosäten som ger arbetsintegrerad lärarutbildning i form av att samarbeta kring att anordna kontinuerlig VFU samt de lärosäten som har valt att ett samarbete med skolhuvudmän med redan yrkesverksamma obehöriga lärare och förskollärare är mer positiva till förutsättningarna att fortsätta bedriva dessa utbildningar långsiktigt. Vad gäller de arbetsintegrerade lärarutbildningarna som innebär ett omfattande samarbete med skolhuvudmän som skapar skoltjänster är bilden splittrad. Kommuner i storstadsregioner som kan rekrytera legitimerade lärare när elevkullarna minskar saknar i dagsläget ekonomiska incitament att delta då de står för kostnaden för skoltjänstgöringen. Lärosätena föreslår därför att skolhuvudmännen borde få riktade medel för till exempel bidrag till studenternas löner. För flera glesbygdskommuner som har svårt att rekrytera behöriga lärare är de arbetsintegrerade lärarutbildningarna lösningen på lärarförsörjningen och när behoven är tillräckligt stora löser kommunerna den ekonomiska frågan. För dessa kommuner kan tillskottet av en behörig lärare innebära att skolan får vara kvar. UKÄ reflekterar över att för kommuner i storstadsregioner finns idag behöriga lärare att rekrytera, men för glesbygdskommuner erbjuder skoltjänstgöring i kommunen och samarbetet med ett lärosäte en förhoppning om att få fler behöriga lärare i framtiden.

Utbildningsformen är i princip inte reglerad, men regleringsbrevets skrivningar om skoltjänstgöring under halva studietiden och de syften som ska uppnås med utbildningen har varit vägledande i lärosätenas arbete. En ändring i högskoleförordningen har nyligen införts som gör det möjligt för lärosäten att ställa krav på anställning i skola för antagning till utbildningen. För att ta ställning till om det finns behov av ytterligare reglering behöver man ta ställning till det grundläggande syftet med utbildningsformen. UKÄ menar att om syftet är att skapa en alternativ väg till läraryrket kan det gynnas av att inte ha mer långtgående regleringar, utan som i nuläget ge utrymme för lärosäten och skolhuvudmän att anpassa arbetssätt och samarbetsformer till den

lokala situationen. Om syftet istället är att de arbetsintegrerade lärarutbildningarna ska innebära en bättre förberedelse för läraryrket genom parallella studier och skoltjänstgöring kan regeringen överväga att reglera formerna för en minsta omfattning av skoltjänstgöringen i utbildningarna. Oavsett anser UKÄ att viss reglering bör komma till stånd med utgångspunkt i studenternas rättssäkerhet och för att klargöra vilka skyldigheter och rättigheter som finns mellan lärosätet och studenten när det gäller situationer som kan inträffa under en utbildning, exempelvis i samband med sjukskrivning, disciplinfrågor eller om skolhuvudmannen avslutar skoltjänstgöringen.

Slutsatser

Detta kapitel innehåller de slutsatser som UKÄ drar efter att ha genomfört uppföljningen av den pågående satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning. Nedan knyter vi ihop de reflektioner som gjorts i de tre föregående kapitlen, om vad som kan utläsas av kartläggningen och vilka bedömningar som görs av utbildningsformens kvalitet och förutsättningarna på lång sikt.

Kartläggningen visar följande

- **Arbetsintegrerad lärarutbildning kan locka personer som inte sett lärarutbildning som ett alternativ tidigare** och som troligen inte hade påbörjat en reguljär lärarutbildning.
 - Det kan vara personer **som inte längre kan ta studielån** eftersom de genomgått andra högskolestudier eller inte sett läraryrket som ett alternativ. Det kan också vara personer som varit etablerade i yrkeslivet men **behöver yrkesväxla**. Utbildningsformens möjlighet till viss försörjning kan möjliggöra för dessa att genomgå en lärarutbildning.
 - Det kan också vara personer **som inte bor i närheten av ett lärosäte** och som inte har möjlighet att flytta eller pendla men där möjligheten att läsa på distans och arbeta i en skola på hemorten möjliggör att genomgå lärarutbildningen.
 - Till sist kan den arbetsintegrerade lärarutbildningen vara ett alternativ för personer som redan har anställning som obehörig lärare och **som står långt bort från tanken på högskolestudier**, men som kan se en lärarutbildning som kopplar samman teoretiska och praktiska delar som ett alternativ.
- **Den arbetsintegrerade lärarutbildningen ger möjlighet till skolhuvudmän att planera sin läraryrsförsörjning** genom att samarbeta med ett lärosäte och erbjuda studenter en skoltjänst. Typexemplet är glesbygdskommuner som annars har svårt att rekrytera behöriga lärare och där skolans överlevnad kan bero på möjligheten för skolhuvudman att trygga sin framtida läraryrsförsörjning.
- **De som rekryteras till den arbetsintegrerade lärarutbildningen kan ge ett tillskott till och en önskad breddning av lärarkårens sammansättning.** Det finns tecken på att de som rekryteras till den arbetsintegrerade lärarutbildningen i något högre grad är män, några år äldre och har föräldrar med en lägre utbildning än studenter vid den reguljära lärarutbildningen.
- **Utbildningsformen är tillgänglig i stora delar av landet** genom den pågående satsningen och eftersom flera lärosäten har någon form av distansbaserad undervisning och lokal skoltjänstgöring.
- **Hur många som kan antas och till vilka utbildningar påverkas av**

- **antalet skoltjänster som skolhuvudmännen kan erbjuda.** Detta beror på skolhuvudmännens prioriteringar utifrån den lokala lärarbristen och ekonomiska situation.
- **lärosätets utformning av samarbetet med skolhuvudmännen.** Det handlar om i vilken grad lärosätet är beroende av att skolhuvudmännen skapar skoltjänster eller om lärosätet riktar sig till obehöriga lärare som redan är verksamma i skolan, eller om lärosätet låter skoltjänstgöringen ske inom ramen för VFU eller studentens egna tjänst.

Den arbetsintegrerade lärarutbildningen omfattar endast en liten andel av det totala antalet studenter vid lärarutbildningar, men trots det låga antalet individer kan bidraget vara betydelsefullt om man väger in att denna utbildningsform kan ge en andra chans till personer som inte valt läraryrket direkt efter gymnasieskolan att genomgå en lärarutbildning och nå lärarbehörighet. Det ger också skolhuvudmän möjlighet att samarbeta med lärosäten och planera för lärarförsörjningen. Med andra ord finns det en potentiell vinst för skolan och samhället att kunna erbjuda behöriga lärare även i glesbygdskommuner.

Bedömning av utbildningsformens kvalitet

I den här uppföljningen gör UKÄ en bedömning av utbildningsformens kvalitet utifrån syftena med satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning, det vill säga i vilken mån utbildningarnas kvalitet ökas genom en stärkt kopplingen mellan teori och praktik samtidigt som studenterna förbereds och får erfarenhet inför yrkeslivet. UKÄ:s bedömning är

- **att utbildningsformens stärkta koppling mellan teori och praktik ökar lärarutbildningens kvalitet.** Den arbetsintegrerade lärarutbildningen är ett exempel på ett pedagogiskt upplägg med parallella studier och skoltjänstgöring som möjliggör för studenten att praktisera teori men också att teoretisera praktik, under en längre tid än vad den reguljära lärarutbildningens VFU ger utrymme för. UKÄ har i tidigare utvärderingar identifierat just behovet av att koppla teori och praktik starkare i de reguljära lärarutbildningarna.
- **att utbildningsformens skoltjänstgöring ger erfarenhet och en förberedelse som inkluderar hela läraryrket.** Praxischocken antas minska och chansen att läraren stannar i yrket antas öka. Samtidigt kan man inte jämföra studenter från arbetsintegrerad lärarutbildning med en nytexaminerad student från de reguljära lärarutbildningarna. En mer rättvis jämförelse skulle vara att jämföra med studenter från den reguljära lärarutbildningen som med stöd av mentor har genomgått sin introduktionsperiod i enlighet med Skolverkets föreskrifter.
- **att ytterligare granskning behövs** för att kunna bedöma utbildningsformens kvalitet utifrån

- **avhopp under utbildningen och etableringsgrad i läraryrket.** En sådan granskning kan tidigast ske ett par år efter att studenterna inom satsningen har avslutat sin utbildning.
- **skoltjänstgöringens omfattning och karaktär.** En närmare granskning behövs för att utreda vilken roll skoltjänstgöringens omfattning och karaktär spelar för utbildningarnas kvalitet.
- **att det behövs en samlad översyn av de alternativa utbildningsvägarna** som finns till läraryrket. UKÄ ser ett behov av att en sådan översyn omfattar alla alternativa vägar för att utreda vad de bidrar med och om det de bidrar med kan göra de reguljära lärarutbildningarna bättre. De olika satsningarna har olika målgrupper och syften, men gemensamt är att de syftar till att säkra lärarförsörjningen i svensk skola.

Bedömning av förutsättningarna på lång sikt

I uppföljningen bedömer UKÄ utbildningsformens förutsättningar på lång sikt utifrån satsningens syften om i vilken mån arbetsätt och samordningsformer utvecklats till en varaktig struktur. UKÄ:s bedömning är

- **att arbetsätt och samordningsformer har utvecklats åt olika håll. Skolhuvudmännens ekonomi och lokala lärarförsörjningsbehov är avgörande** för hur framgångsrika lärosätena har varit med att genomföra utbildningarna och hur de ser på möjligheterna att fortsätta på lång sikt. I nuläget har fyra av de elva lärosäten som ingår i satsningen inte någon antagning av nya studenter. En anledning till detta är svårigheten för skolhuvudmän att skapa skoltjänster till studenter. De lärosäten som ger arbetsintegrerad lärarutbildning i form av ett samarbete som en del av VFU eller en erfarenhetsbaserad utbildning som riktar sig till redan yrkesverksamma inom skolan är mer positiva till förutsättningarna att fortsätta bedriva dessa utbildningar långsiktigt.
- **att de arbetsintegrerade lärarutbildningarna är mer arbetskrävande och mer kostsamma** än de reguljära lärarutbildningarna. Detta trots att det finns en stor variation i hur lärosätena utformar utbildningen och samarbetar med skolhuvudmännen. Det handlar både om extra kostnader för den samordning och samarbete som krävs samt små undervisningsgrupper. Endast ett fåtal, om några, arbetsintegrerade utbildningar skulle komma att ges på längre sikt om det inte tillförs särskilda medel.
- **att NEAL är ett viktigt forum och förutsättning för erfarenhetsutbyte** mellan lärosätena i deras arbete med att fortsätta utveckla den arbetsintegrerade lärarutbildningen.
- **att det finns behov att ta ställning till ytterligare reglering.** Beroende på vad som är det grundläggande syftet med satsningen kan det finnas behov av ytterligare reglering av utbildningsformen.

- Om syftet är att skapa en alternativ väg till läraryrket kan det gynnas av att som i nuläget ge utrymme för lärosäten och skolhuvudmän att anpassa arbetssätt och samarbetsformer till den lokala situationen.
- Om syftet är att säkerställa en ökad kvalitet och bättre förberedelse genom att utbildningen innebär parallella studier och skoltjänstgöring behöver regeringen överväga reglering av formerna för och en minsta omfattning av skoltjänstgöringen.
- Oavsett syfte menar UKÄ att studenternas rättssäkerhet behöver klargöras när det gäller skyldigheter och rättigheter mellan lärosätet och studenten, exempelvis vad gäller sjukskrivning, disciplinfrågor eller om skolhuvudmannen avslutar skoltjänstgöringen.

Sammantaget

UKÄ ser att även om det endast är ett litet antal studenter som omfattas av den arbetsintegrerade lärarutbildningen, kan utbildningsformen vara betydelsefull genom att

- individer som inte valt lärarutbildning som ett förstahandsval får en andra chans att genomgå en lärarutbildning och bli behöriga lärare genom karriärväxling
- skolhuvudmän får möjlighet att genom samarbete med ett lärosäte planera för sin lärarförsörjning, vilket bidrar till att skapa en likvärdig skola i delar av landet där det är svårt att rekrytera behöriga lärare
- lärarkårens sammansättning kan breddas med lärare med delvis annan bakgrund än lärare från den reguljära lärarutbildningen, vilket i förlängningen gynnar samhället.

Vilken extra kostnad som det är rimligt att utbildningsformen för med sig är något som behöver utredas närmare.

Utöver det som utbildningsformen tillför för individer, skolhuvudmän och samhället i stort, kan utbildningsformen också tillföra de reguljära lärarutbildningarna erfarenhet om hur teori och praktik kan kopplas starkare, ett område som är i behov av utveckling och som skulle gynna alla lärarutbildningar.

Bilaga

Översikt över samarbete mellan lärosätens arbetsintegrerade lärarutbildningar och skolhuvudmän

Högskolan Dalarna

Grundlärarexamen, förskoleklass och årskurs 1–3, 240 hp

Grundlärarexamen, årskurs 4–6, 240 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Högskolan samarbetar sedan många år med regionens skolhuvudmän, genom samverkansorganet, Pedagogiskt Utvecklingscentrum Dalarna (PUD). Genom samarbetet i PUD, där även fackliga företrädare ingår, har grunden för den arbetsintegrerade utbildningen lagts. Samarbetet är kontinuerligt och sker på flera nivåer i olika råd, arbetsmöten och dialogmöten för planering, utvärdering och kartläggning av framtida behov.

Från PUD:s arbete har nya kanaler och samverkansarenor skapats för att möjliggöra arbetsintegrerade utbildningar. Programansvarig har tillsammans med lärarutbildningskansliet utgjort ett nav för samsarbetskanalerna till skolhuvudmän, VFU-handledare, studenter samt kursansvariga för att hålla ihop och utveckla programmet.

Antagning och skoltjänstgöring

Sökande ansöker hos skolhuvudman om arbetsintegrerad lärarutbildningstjänst (AIL-tjänst). Samtidigt ansöker sökande till utbildningen.

Antagningen till utbildningen är tidigarelagd för att möjliggöra en parallell ansökningsprocess hos skolhuvudman. Under april månad ges besked om vilka studenter som antagits till utbildningen. Därefter för högskolan och kommunernas kontaktpersoner och skolhuvudmän en dialog om vilka studenter som kan vara aktuella för höstens läraraspiranttjänster.

Omfattning studier och skoltjänst

Omfattningen är 75 procent studier och 50 procent läraraspiranttjänst under hela utbildningen. Total utbildningstid är 5,5 år.

Högskolan i Borås

Förskollärarexamen, 210 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Utbildningen ingår i högskolans övergripande samverkansstrukturer med skolhuvudmän. Högskolans programansvarig och VFU-ledare samverkar med huvudmän/rektorer som i sin tur ansvarar för kontakten med rektorer på ett 80-tal orter över landet.

Vid utbildningens start samlas rektorer till digitala informationsmöten där de får detaljerad information om utbildningen. På dessa möten kan programansvarig och VFU-ledare även hjälpa till att upprätta kontakt mellan skolhuvudmän/rektorer och högskolans lärare.

Högskolan har även digitala träffar med studenternas handledare för att säkerställa arbetsformer och innehåll i utbildningen.

Antagning och skoltjänstgöring

Sedan 2021 riktar sig utbildningen mot målgruppen pedagogiskt verksamma, och den ges i form av en arbetsplatsförlagd utbildning. En förutsättning är att studenten har (eller själv ser till att få) tillgång till en förskoleverksamhet där hen löpande kan genomföra kursuppgifter. Den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen genomförs på den egna arbetsplatsen (alternativt på den förskola studenten kontaktat innan hen påbörjar utbildningen).

Om studenten inte har någon sådan arbetsplats erbjuds studenten övergång till ordinarie förskollärarytbildning med VFU.

Omfattning studier och skoltjänst

Studietakten är i grunden 100 procent, men det är möjligt att validera vissa moment under utbildningen och om det görs blir studietakten lägre. Det procentuella förhållandet mellan studietakt och arbetstid, varierar alltså beroende på hur mycket varje student har kunnat validera. Vanligt är dock att studenter arbetar deltid och speciellt vanligt är att studenter går ner ytterligare i arbetstid under utbildningens senare terminer.

Total utbildningstid är 3,5 år. Utbildningen bedrivs på distans med obligatoriska campusträffar.

Högskolan i Gävle

Ämneslärarexamen, årskurs 7–9, 240 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Tidigare hölls månatliga uppföljningsmöten med skolhuvudmän, facket och lärosätet men nu sker samarbetet genom direktkontakt med rektor och student vid behov, eftersom få studenter går utbildningen.

Tidigare har också ett erfarenhetsseminarium genomförts två gånger per termin för interna och externa aktörer, dvs. programmets högskolelärare, studenter och deltagande skolor. På dessa seminarier diskuterades hur verksamheten kunde utvecklas.

Antagning och skoltjänstgöring

Högskolan har endast haft två antagningsomgångar (2019 och 2020). På önskemål från kommunerna var antagningen tidigare lagd, så att de skulle hinna hantera anställningsprocessen.

Omfattning studier och skoltjänst

Omfattningen är 75 procent studier och 50 procent skoltjänstgöring genom hela utbildningen, vilket ger drygt 5 års total utbildningstid.

Högskolan Kristianstad

Grundlärarexamen, årskurs 4–6, 240 hp

Ämneslärarexamen, årskurs 7–9, matematik, fysik, kemi, 240 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Högskolan har avtal med samverkanskommuner varav de flesta har deltagit i ett nära samarbete under utvecklingen av utbildningen.

Högskolans programområdesansvarig och koordinator möter rektorer en–två gånger per år för att utvärdera, planera och utveckla utbildningen.

Högskolans samordnare för den arbetsintegrerade lärarutbildningen möter kommunens utsedda kontaktperson fyra gånger per år för att hantera anställnings- och antagningsfrågor.

Koordinatorn för respektive arbetsintegrerat lärarprogram träffar studenternas mentorer en–två gånger per år för att diskutera handledning, utbildningsinnehåll och individuellt stöd utifrån behov.

Antagning och skoltjänstgöring

Grundlärarexamen, åk 4–6: Det är möjligt för studenten att söka till utbildningen med egen tjänst. Studenten kan också söka utbildningen och därefter söka tjänst i någon av samverkanskommunerna som erbjuder placering på någon av sina skolenheter. Tjänsten tilldelas efter en intervju.

Ämneslärarexamen, årskurs 7–9: Alternativet att söka utbildningen med egen tjänst finns inte.

Omfattning studier och skoltjänst

Grundlärarexamen, åk 4–6: Omfattningen är 75 procent studier och 50 procent skoltjänstgöring samt studier under två–tre sommarterminer. Total utbildningstid är 5 år. Utbildningen är campusförlagd.

Ämneslärarexamen, åk 7–9: Omfattningen under termin 1 och 2 är studier om 125 procent, därefter 75 procent studier och 50 procent skoltjänstgöring, samt studier under två–tre sommarterminer. Total utbildningstid är 5 år. Utbildningen ges som distansutbildning med campusträffar.

Högskolan Väst

Grundlärarexamen, fritidshem, 180 hp

Grundlärarexamen, årskurs 4–6, 240 hp

Ämneslärarexamen, årskurs 7–9, (KPU 60/90 hp)

Ämneslärarexamen, gymnasieskola, (KPU 60/90 hp)

Yrkeslärarexamen, 90 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Grundlärarexamen, fritidshem samt årskurs 4–6: Studenten har kontinuerlig VFU vilken läggs på samma veckodag under hela utbildningens gång. Skolhuvudmannen åtar sig att ta emot lärarstudenten cirka 1 dag per vecka under studentens hela utbildning. Under en period finns en sammanhängande VFU-period. Därutöver har grundlärarexamen årskurs 4–6 en utökad VFU i form av AIL-dagar (verksamhetsintegrerade dagar).

Yrkeslärarexamen och ämneslärarexamen (både inriktning mot årskurs 7–9 och gymnasieskolan) ges som Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) om 60 högskolepoäng eller 90 högskolepoäng: VFU-dagarna planeras i samråd med handledare och verksamhet. Den högskoleförlagda delen av utbildningen förläggs på samma veckodag under hela utbildningens gång, vilket förenklar för planering av VFU och eventuellt annat arbete.

Antagning och skoltjänstgöring

Högskolan har tagit bort kravet att studenten ska vara anställd i skola för att kunna antas till utbildningarna. I stället uppmuntras studenten att söka anställning på egen hand och kan då genomföra VFU på sin arbetsplats. Högskolans VFU-enhet tar beslut om huruvida anställningen uppfyller kriterierna för ”VFU i egen tjänst”. Till exempel ska anställningen vara relevant och uppgå till minst 20 procent.

Den som inte har egen tjänst genomför VFU på högskolans VFU-skolor eller övningsskolor.

På yrkeslärarprogrammet är studenten ofta redan anställd vid start. På KPU finns en trend att fler studenter får arbete under utbildningens gång, framför allt på KPU 90 högskolepoäng där studietakten om 75 procent förenklar.

Omfattning studier och skoltjänst

Grundlärarexamen, fritidshem: Omfattningen är 100 procent studier. Total utbildningstid är 3 år.

Grundlärarexamen, åk 4–6: Omfattningen är 100 procent studier. Total utbildningstid är 4 år.

Ämneslärarexamen, åk 7–9 och gymnasieskola: KPU 60 högskolepoäng har 100 procent studier med total utbildningstid 1 år, KPU 90 högskolepoäng har 75 procent studier med utbildningstid 2 år.

Yrkeslärarexamen: Omfattningen är 75 procent studier med total utbildningstid 2 år.

Karlstads universitet

Förskollärarexamen, 210 hp

Grundlärarexamen, årskurs 4–6, 240 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Universitetet samarbetar med alla skolhuvudmän i regionen för att identifiera vilka kommuner som kan och är intresserade av att ta emot studenter samt hur många studenter de kan ta och vill ta emot. Samarbetet sker genom diskussioner.

Det sker också ett fortsatt samarbete med kommunerna genom terminsträffar för rektorer, programledare och utbildningssamordnare. Lärcentrum är ett stöd för studenter även om lärcentrum inte alltid finns i närheten.

Antagning och skoltjänstgöring

Sökande söker utbildningsplatser som är knutna till skolplacering i en viss kommun. Antalet platser är specificerade per kommun, och därmed kan sökande garanteras arbete i den kommun de sökt till.

Omfattning studier och skoltjänst

Omfattningen är 75 procent studier och 50 procent skoltjänstgöring genom hela utbildningen.

Linköpings universitet Grundläraresexamen, fritidshem, 180 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Universitetet samarbetar med skolhuvudmän inför rekrytering av potentiella studenter. Eftersom målgruppen är anställda inom skola eller fritidshem innebär rekrytering att informera och tydliggöra vad högskolestudier innebär och hur studierna kan påverka den framtida yrkesrollen.

Universitetet och skolhuvudmännen samarbetar även fortlöpande under utbildningen för att ge stöd till studenterna.

Antagning och skoltjänstgöring

De sökande söker via Vidareutbildning av lärare (VAL) och sin arbetsgivare. Det är ett krav att sökanden har tre års yrkeserfarenhet motsvarande heltid inom pedagogisk verksamhet efter den 1 juli 1998; av dessa tre år ska minst två ha varit sammanhängande på minst halvtid i fritidshem.

Omfattning studier och skoltjänst

Omfattningen är 75 procent studier. Det finns inget krav på studenterna att arbeta parallellt, men så gott som samtliga studenter gör det. Studenter gör oftast VFU i egen tjänst. Total utbildningstid är 3,5 år.

Utbildningen är både campusförlagd och drivs i decentraliserad form via lokala campus och lärcentrum.

Malmö universitet

Grundlärarexamen, förskoleklass och årskurs 1–3, 240 hp

Grundlärarexamen, årskurs 4–6, 240 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Samarbete sker i en projektgrupp där universitetet och skolhuvudmän träffas en till två gånger per termin. Projektgruppen samarbetar dels om att identifiera vilka kommuner som kan ta emot studenter, dels i principiella frågor om skolplaceringar, arbetsuppgifter, VFU-frågor samt frågor som uppkommer från skola eller studenter.

Under termin 1 görs kommunbesök med alla studenter där studenterna får träffa sin blivande chef. Inför planeringen av tjänsteupplägg och arbetsuppgifter under termin 3 görs ytterligare ett kommunbesök samt uppföljningsbesök. Det finns en tät dialog under hela utbildningen. Termin 2, 4, 6 och 9 har studenterna VFU-kurser, och de får då besök av VFU-lärare.

Antagning och skoltjänstgöring

Sökande söker utbildningen med placering hos en specifik huvudman. I antagningen har huvudmännen och inriktningarna separata anmälningskoder. Urvalet avgör vem som blir antagen. Sökande kan söka till flera huvudmän. Skolhuvudmännen fördelar antagna studenter mellan skolor efter att studenterna registrerats på termin 1. Studenterna har VFU-kurs I på sin skola under termin 2 och anställningen påbörjas termin 3.

Omfattning studier och skoltjänst

Under termin 1 och 2 är omfattningen studier 100 procent. Från termin 3 genomförs utbildningen med 50 procent studier och 50 procent skoltjänstgöring. Genom att sommaren används för sommarkurser och VFU i tjänsten är total utbildningstid 5 år. Under terminerna med VFU i tjänsten är studietakten därmed 75 procent.

Mälardalens universitet

Grundlärarexamen, förskoleklass och årskurs 1–3, 240 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Mälardalens kompetenscentrum för lärande (MKL) är regionens samverkansplattform för skolutveckling, lärarutbildning och forskning inom utbildningsvetenskap. MKL:s verksamhet innefattar exempelvis att arbeta med samproducerad lärarutbildning och kompetensutveckling

av yrkesverksamma för att säkra kompetensförsörjningen till regionens förskolor och skolor. Samverkansplattformen utgör en arena för samtal om förutsättningar för den arbetsintegrerade lärarutbildningen.

Antagning och skoltjänstgöring

Antagning sker genom att sökande ansöker till utbildningen. Antagning till utbildningen sker oberoende av om studenten har en anställning eller inte. Studenten placeras på en VFU-skola för att genomföra fältstudier under termin 1 och genomföra första VFU-perioden under termin 2.

Skolhuvudmannen ansvarar utifrån avtalsbeskrivningen för studentens anställning. Anställningen sker från och med termin 3. Den som anställs ska vara antagen till utbildningen.

Omfattning studier och skoltjänst

Under termin 1 och 2 är omfattningen studier 100 procent. Från termin 3 genomförs utbildningen med 50 procent studier och 50 procent skoltjänstgöring. Total utbildningstid är 5,5 år.

Södertörns högskola Grundläraresexamen, fritidshem, 180 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Samarbetet för studenter antagna hösttermin 2020 och 2021 består av en styrgrupp av ledningspersoner från kommuner och högskolan samt högskolans utvecklingsledare för den arbetsintegrerade lärarutbildningen. Det finns också en arbetsgrupp som förbereder och undersöker frågor utifrån styrgruppens behov. Denna arbetsgrupp består av utvecklingsledare från högskolan och ledamöter från varje kommun.

Samarbetet i denna form avslutas till våren 2025 då de antagna i kullen tar examen. Utbildning med start från 2022 drivs i högskolans egen regi, pga. att det inte längre finns konsensus i styrgruppen om behov av utbildningen.

Antagning och skoltjänstgöring

Sökande söker utbildningen. Det är ett krav att sökanden har tre års yrkeserfarenhet, anställning inom skolan och en överenskommelse med arbetsgivaren om att fortsätta arbeta.

Omfattning studier och skoltjänst

Omfattningen är 75 procent studier, utom under en termin då studenten samläser sitt praktiskt-estetiska ämne med andra program med 100 procent studietakt. Högskolan rekommenderar att studenterna arbetar

deltid 50 procent, men reglerar inte omfattningen. I flera högskoleförlagda kurser ingår även att göra observationer, intervjuer m.m. vid sidan om.

Total utbildningstid är drygt 3,5 år, dvs. sju terminer och en kurs på 7,5 högskolepoäng under den åttonde terminen.

Umeå universitet

Grundlärarexamen, fritidshem, 180 hp

Grundlärarexamen, årskurs 4–6, 240 hp

Samarbete mellan lärosäte och skolhuvudmän

Samarbetet sker i en projektgrupp med representanter från regionen, skolhuvudmän och lärosätet. Gruppen träffas regelbundet för planering och uppföljning.

Det hålls också digitala samverkansmöten för universitet och skolhuvudmän inför och under antagnings- och anställningsprocesserna. Samverkan med studenternas rektorer och mentorer sker enligt ett årshjul.

Till stöd för studenterna finns geografiska basgrupper med lärcentrum på tre orter.

Antagning och skoltjänstgöring

Sökande ansöker till universitetet om att bli antagen till utbildningen och till skolhuvudman om en skoltjänst.

Omfattning studier och skoltjänst

Grundlärarexamen, fritidshem: Omfattningen är 75 procent studier och 50 procent skoltjänstgöring. Total utbildningstid är 4 år.

Grundlärarexamen, årskurs 4–6: Omfattningen är 75 procent studier och 50 procent skoltjänstgöring. Total utbildningstid är 5 år och två sommarkurser. Utbildningen är nät- och distansbaserad med campusträffar.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

